

2020

TIDSKRIFTEN

OPERA

OPERAPRISET TILL

*Ann
Hallenberg*

ENGLISH NATIONAL

OPERA

IRÉNE THEORIN

SPONTINIBOOM

no. 1 2020
pris 115 kr

763-5

OPERA

OPERA & KONST PÅ DRÖMMARNAS KUST

MÅNGA KÄNNER FÄRGSTARKA NEAPEL med hjälp av Elena Ferrantes fantastiska böcker om vänskap i en stad vid blånande kust. Staden som bjuder på privata och unika besök i privata kyrkor och ett par av landets främsta museer. Mitt emot strålar öarna i Neapelbukten med sköna Ischia som mål. Resan bjuder även in till en upplevelse på det historiska operahuset Teatro San Carlo. Förtrollas likt talrika poeter av skönheten hos några av världens vackraste vyer – i ett landskap som sjuder av kulturhistoria och kulinarisk njutning!

2/5 • 6 DAGAR

VIVALDI OCH VERDI I VENEDIG

FÖLJ MED TILL ETT VÄRLIGT VENEDIG och möt kompositörerna Verdi och Vivaldi. Havet, lagunen och kanalerna har format Venedig och gett den dess karaktär. En sagostad i lyx och överdåd, med eleganta palats i österländskt influerad arkitektur, förnämliga museer och utsökta butiker. Vi går på guidade promenader, besöker museum njuter av Verdis "Rigoletto" och Vivaldis "Farnace" med vår omtycka ciceron KI MÅNSSON.

7/5 • 4 DAGAR

NINA STEMME PÅ ROYAL OPERA HOUSE

FIRA NATIONALDAGARNA I LONDON med Nina Stemme! I de danska och svenska nationaldagarnas tid lever sommarstaden London upp i skir grönska. Under våra dagar här ska vi gå på en stadspromenad i musikens tecken, njuta av jubilarerens Beethovens musik under en konsert på Wigmore Hall och kröner vistelsen med en visning av Royal Opera House samt ser Elektra med vår världssopran Nina Stemme i huvudrollen. Vår ciceron är uppskattade Blue Badge guiden ULRIKA JOHNSON och vi bor trevligt på fyrstjärniga hotell The Strand Palace mellan Waterloo Bridge och Covent Garden.

3/6 • 4 DAGAR

MUSIKENS BAYREUTH

WAGNERS STAD BAYREUTH har sin festspelsteater men här finns även en barockpärla till teater, som står uppförd på Unescos världsarvslista. Upplev operan "Poppeas kröning" och en Bach-konsert på Markgrevinns operahus från 1748 i grönskande maj. Ett unikt tillfälle att njuta av en av de mest berömda teatrarna i världen, en romantisk dröm i blått och guld, restaurerat mellan 2013 och 2018. Besök i Wagnermuséet och utflykt till världsarvsstaden Bamberg. Musikciceron är DAG CELSING.

14/5 • 4 DAGAR

OPERATÅGET TILL OSLO

VI SER WAGNERS OPERA "MÄSTERSÅNGARNA I NÜRNBERG" i det världsberömda operahuset och äter middag på restaurang Norda. Vi går på guidade promenader, besöker Holmenkollen och får visningar på Frammuseet och Munchmuseet av vår ciceron RICHARD KLINGSPOR. 5/5 njuter vi av en konsert med Lise Davidsen och Oslofilharmonien och besöker Vigelandsparken. 15/5 firar vi "Syttende mai" på Nationalteatret och middag på Holmenkollen.

5/5, 15/5 • 4 DAGAR

OPERAFESTIVAL I RIGA

UNDER DEN INTERNATIONELLA OPERAFESTIVALEN I RIGA får vi vara med om tre operakvällar; Mozarts "Don Giovanni", Tjajkovskis "Spader Dam" och "I played, I danced" av den lettiska tonsättaren Imants Kalnins. I Riga går vi på en guidad rundtur, besöker Art Nouveau- och Etnografi ska museet. En annan höjdpunkt på resan är utflykten till Europas vackraste 1700-talsslott Rundale, ett av landets främsta monument i rokok- och barockarkitektur samt besöket i kurorten Jurmala. Ciceron är NIKLAS LINDBLAD.

10/6 • 4 DAGAR

FLER MUSIKRESOR...

Väropera i Bratislava med Wien | 5/5 | 3 DGR
Dalarna med Anders & Linnea | 18/5, 24/5 | 5 DGR
Festspelen i Bergen | 21/5 | 5 DGR
Opera i Verona med Gardasjön | 24/6 | 5 DGR
Jazzfestival i Umbrien | 7/7 | 7 DGR

FAVORIT
RESOR FÖR SJÄLEN

info@favoritresor.se
Tel 08-660 18 00
WWW.FAVORITRESOR.SE

INNEHÅLL

OPERAPRISET

10 Mezzosopranen Ann Hallenberg, vinnare av Tidskriften OPERAs pris 2019.

FOKUS

16 Sören Tranberg har intervjuat Kungliga Operans nye musikchef, världsdirektören Alan Gilbert, och vd Birgitta Svendén.

INTERVJU

20 Louise Fauvelle porträtterar en av världens främsta dramatiska sopraner, Irène Theorin, i sångerskans favoritstad Barcelona. Det blev ett samtal som handlade om bland annat Turandot, Birgit Nilsson och återkomsten till det svenska operalivet.

AKTUELLT

26 Erik Graunes vurm för Gaspare Spontinis operor är känd för oss på tidningen. Nu har han inspirerats av Spontiniboomen och sett både Fernand Cortez i Florens och Vestalen i Wien.

REPORTAGE

32 Ingvar von Malmborg har tagit pulsen på English National Opera i London – den stora konkurrenten till Royal Opera House, Covent, Garden. Nu har publikbeläggningen på ENO ökat och den ekonomiska krisen verkar vara ett minne blott.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

6 NOTISER

40 FÖRESTÄLLNINGAR Kungliga Operan, Göteborgsoperan x 2, Malmö Opera, Köpenhamn, English National Opera (London), Wiener Staatsoper och La Scala (Milano).

75 LÄSARINLÄGG

76 **IN MEMORIAM** Peter Schreier, Harry Kupfer, Jonathan Miller, Johannes Schaaf, Mariss Jansons, Otto Kern, Karin Langebo och Franz Mazura.

82 **NYTT PÅ CD** Cecilia Bartoli, Malin Byström, Camilla Tilling, Hans Heiling, Friskyttan, Faust och Den listiga lilla räven.

90 **NYTT PÅ DVD** Orfeus och Eurydike.

92 KALENDER

94 **DIE SCHWEIGSAME FRAU**

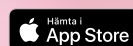
Fr. v.: Ann Hallenberg. Foto: Örjan Jakobsson.
 Alan Gilbert. Foto: Arthur Ljunggren.
 Irène Theorin som Isolde, Gran Teatre del Liceu, Barcelona. Foto: Antoni Bofill.
 Claudia Mahnke i Vestalen, Theater an der Wien. Foto: Werner Kmetisch.
 English National Opera. Foto: Grant Smith.
 Joel Annmo som Candide, Kungliga Operan. Foto: Sören Vilks.
 Elisabet Strid som Sieglinde i Valkyrian, Göteborgsoperan. Foto: Lennart Sjöberg.
 Omslag: La Bohème, Göteborgsoperan. Foto: Lennart Sjöberg.

Operetten CANDIDE

MUSIK *Leonard Bernstein*
DIRIGENT *Stefan Klingele*
REGI *Ole Anders Tandberg*

Spelas till 8 maj

Ladda ner Kungliga Operans app.
Se bilden komma till liv när du
håller kameran mot den!

»*Över 200 ÖGONUPPSPÄRRANDE
kostymer*« SR

»*HEJDLÖS tolkning*« SVD

»*många SKRATT och stående ovationer*«
GALA MAGAZINE

»*Annmoo gör en UNDERBAR tolkning av Candide...
Rombo fyller innehållet i den välkända arian GLITTER
AND BE GAY... Treichl kan vi aldrig få nog av... Carpenters
obetalbara, säkra Pangloss*« SVD

»*Hovkapellet är i HÖGFORM*« EXPRESSEN

Stolt partner till Kungliga Operan
Mastercard
Samarbetspartner
Wallenius Lines

Konstnärlig förskjutning?

Mezzosopranen **Ann Hallenberg** tilldelas Tidskriften OPERAs pris 2019 för sin tolkning av titelrollen i **Händels** opera *Ariodante* på Drottningholms Slottsteater. Hallenberg har trots sin stora internationella karriär sjungit alltför sällan i Sverige. Sedan i fjol är hon Artist in Residence på Drottningholmsteatern, och har inflytande på repertoarvalet i samråd med teaterledningen. I sommar sjunger Hallenberg titelrollen i en annan Händel-opera, *Agrippina*, på rokokoteatern.

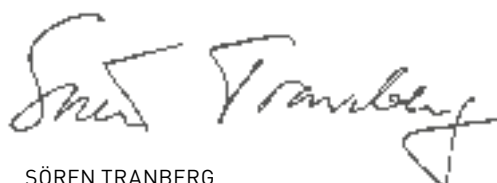
Vi uppmärksammar att Kungliga Operan har fått en ny musikchef – en tjänst som varit vakant länge. Det blir världsdirektören **Alan Gilbert**. Jag intervjuade både honom och Operans konstnärliga chef och vd, **Birgitta Svendén**. Han ser det som en stor utmaning att få dirigera och utveckla en sådan välnommerad orkester som Hovkapellet. Maestron har stor aptit på olika stilar och genrer, och dessutom vill han gärna få in verk som inte spelats tidigare. Valet av Gilbert innebär en betydande förstärkning och dessutom får han inflytande över repertoaren.

När man nu separerar på tjänsten som konstnärlig chef och vd, där Svendén kommer att vara kvar som vd, kommer den nya konstnärliga chefen, som kommer att offentliggöras före sommaren, att få en annorlunda roll utan något inflytande över repertoaren. Det oroar mig. Samma förskjutning inleddes redan på Drottningholms Slottsteater när **Sofi Lerström** anställdes som vd 2011 och tre år senare också blev dess konstnärliga ledare. Personligen tycker jag att ett delat ledarskap är att föredra, då det oftast blir friktion mellan å ena sidan konstnärliga idéer och å andra sidan vad som är ekonomiskt genomförbart. Det gäller också att ha konstnärliga utblickar. Och det får Kungliga Operan nu genom valet av Alan Gilbert, medan Drottningholm tar hjälp av Ann Hallenberg som rådgivare. Men hur blir det när den konstnärliga chefen inte får sätta repertoaren?

Konstnärlig omvärldskoll har varit en bristvara bland svenska operachefer, inte minst hos Göteborgsoperans förre konstnärlige ledare **Stephen Langridge**. Valet av honom väckte min förvåning efter att ha sett hans första regiuppgift i Sverige, *Salome* på Malmö Opera i en usel regi. Likaså hamnar hans knappt habila *Lobengrin* på Kungliga Operan på den undre halvan av de femton *Lobengrin*-uppsättningar jag har sett. Kronan på verket var att han såg till att få regissera *Nibelungens ring* på Göteborgsoperan, vilket godkändes av en vd som till slut inte hade styrelsens förtroende. Flera recensenter lade sedan inte fingrarna emellan när de kritiserade regin i *Ringens*-uppsättningen.

Det är ganska uppenbart att Langridge hade GO som sprängbräda. Han var i första hand intresserad av att få regissera och förverkliga sig själv, snarare än att leda ett operahus. Det hoppas jag blir raka motsatsen med den nyutnämnde chefen, tysken **Henning Ruhe**, som trots sin ungdom har en stor internationell erfarenhet och ett stort kontaktnät. Han kommer att intervjuas i aprilnumret.

Någon som däremot har stor omvärldskoll är **Lise-Lotte Axelsson**, som var Göteborgsoperans konstnärliga chef mellan 2005 och 2012, och Langridges föregångare. Hon var dessförinnan rektor för Operahögskolan i Stockholm. Nyligen utsågs hon till lektor i opera med uppdrag som prefekt på institutionen för opera på Stockholms konstnärliga högskola. Hon kommer nu att få städa upp eftersom det har varit krisartat i ledningsfunktionen på den utbildningen.

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm
Tel 0709-67 58 63
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Erik Graune,
Bodil Hasselgren, Ingvar von Malmberg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Hans L Beeck, Lennart Bromander,
Louise Fauvelle, Göran Gademan,
Erik Graune, Bodil Hasselgren,
Ingvar von Malmberg, Sören Tranberg,
Claes Wahlin, Anders Wiklund

Korrektur
Hans L Beeck, Ingrid Blomberg

Styrelse
Maria Dalayman (ordförande),
Catharina Lyckeberg Heimbürger,
Eric Sjöström, Paulina Pfeiffer,
Sören Tranberg samt
Cecilia Nygren (suppleant)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 08-522 183 20
Online kundtjänst: opera.prenservice.se
Årsprenumeration 495:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumeration 900:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumeration: SEK 600 [5 nr]
och SEK 1100 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Anki Andersson
Grafisk formgivning Pia Towers

Annonser
Anders Jeppsson
Swartling & Bergström Media
Birger Jarlsgatan 110
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 76
anders@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2020

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

1

NOTISER

Cecilia Bartoli ny chef för operan i Monte Carlo

Den 53-åriga italienska mezzosopranen **Cecilia Bartoli** har utsetts till ny konstnärlig ledare för operan i Monte Carlo, en tjänst som hon tillträder 2023. Hon kommer att bli den första kvinna som leder operaverksamheten i Salle Garnier, som operahuset heter i Monte Carlo.

Bartoli beskriver sin nya position som en ny fas i karriären. Det är en dröm som går i uppfyllelse. Men hon kommer fortsätta sin sångarkarriär på operascener och i konserthus. Sedan 2012 är hon konstnärlig chef för Pingstfestspelen i Salzburg (se OPERA nr 4/19, där vi recenserade **Händels** *Alcina* med Bartoli i titelrollen och **Kristina Hammarström** som Bradamante).

2016 skapade Cecilia Bartoli och den avgående chefen för Opéra de Monte-Carlo, **Jean-Louis Grinda**, den tidstroga orkestern Les Musiciens du Prince-Monaco, som med stor framgång har turnerat runt om i Europa.

På Opéra de Monte-Carlo – som invigdes 1879, ritad av arkitekten **Charles Garnier** – har en mängd operor fått sina uruppföranden, t.ex. **Jules Massenets** *Don Quichotte*, **Giacomo Puccinis** *La Rondine* och **Maurice Ravels** *L'enfant et les sortilèges* (*Barnet och spökerierna*). Charles Garnier var också ansvarig arkitekt för Palais Garnier i Paris.

Första gången som Cecilia Bartoli sjöng i Monte Carlo var när hon gjorde Rosina i **Rossinis** *Barberaren i Sevilla* för trettio år sedan och redan då ansåg hon att operahuset var ett av de vackraste i världen. www.opera.mc

Den listiga lilla räven – nyinsatt opera på Göteborgsoperan

I den här uppsättningen syns både orkester och sångare på scenen ihop med animerad film. Regissören **Yuval Sharons** version kombinerar scen, film och musik. Produktionen har visats med stor framgång i USA och i Wien. **Leoš Janáček**s *Den listiga lilla räven* fick sin urpremiär i Brno 1924 och Sverigepremiären ägde rum på Stora Teatern i Göteborg 1978.

Nu Göteborgsdebuterar sopranen **Magdalena Risberg** i titelrollen, medan **Matilda Paulsson** gör Rävhannen – båda har gjort sina roller tidigare. **Åke Zetterström** gör Skogvaktaren och **Mats Almgren** tjuvskytten Harašta. Göteborgsoperans kör och orkester dirigeras av **Fredrik Burstedt**. Premiären äger rum den 4 april och uppsättningen spelas endast fyra gånger fram till den 21 april. www.opera.se

Årets sommaropera på Läckö Slott blir Tintomara

Äntligen kommer en nyuppsättning av **Lars Johans Werles** *Tintomara* och för det repertoarvalet svarar Läckö Slottsopera. Operan bygger på **Carl Jonas Love Almqvists** läsdrama *Drottningens juvelsmycke* eller *Azouras Lazuli Tintomara*, som berättar om händelser precis

2 före, under och efter mordet på kung Gustav III. **Emma Sventelius** sjunger titelrollen, adelsysterarna Amanda och Adolfine görs av **Matilda Sterby** och **Elisabeth Leyser**, kavaljererna Ferdinand och Clas Henrik av **Hannes Öberg** och **Per Lindström**. I den digra rollistan återfinns bland andra: **Nils Gustén** (Anckarström), **Conny Thimander** (Gustav III/Hertig Karl), **Karin Ingebäck** (Clara, Tintomaras mor) och **Anders Larsson** (Reuterholm).

För regin svarar **Mattias Ermedahl**. Ansvarig för kostym- och scendesign är **Helle Carlsson**. För danser och rörelsekoreografi svarar **Johanna Hybinette**. Läckö Slottsoperas konstnärlige ledare **Simon Phipps** dirigerar. Premiären äger rum den 11 juli och därefter ges operan 13 gånger t.o.m. den 1 augusti. www.lackoslott.se

2

4

3

Brittisk barock på Confidencen i sommar

3 Andra upplagan av Confidencen Opera & Music Festival äger rum på Ulriksdals slottsteater Confidencen mellan den 29 juli och den 22 augusti. Under konstnärlig ledning av dirigenten **Olof Boman** samlas några av Europas främsta barockmusiker och sångare till en festivalmånad med opera, konserter och familjeföreställningar på Sveriges äldsta fungerande teater.

Sommarens stora operaproduktion blir en dubbelföreställning av två mästerverk ur den engelska barockrepertoaren: **John Blows** *Venus och Adonis* och **Henry Purcells** *Dido och Aeneas*. Uppsättningarna iscensätts av **William Relton** och koreografen **Sara Ekman**. Musikalisk ledare är Olof Boman. Medverkar gör bland andra **Ida Ränzlöv** (Venus/Dido), **Bernt Ola Volungholen** (Adonis/Aeneas), **Christina Larsson Malmberg** (Belinda) och **Rupert Enticknap** (Cupido/Sorceress). Operorna spelas in av både Sveriges Television och Sveriges Radio.

Festivalen bjuder också på en scenisk uppsättning av Henry Purcells storslagna hyllningskantat *Hail! Bright Cecilia* med kör, solister och musiker som tar hela Confidencens salong i anspråk, där publiken rör sig fritt i rummet och omsluts av musik, rörelse och visuella uttryck. Tre spelkvällar: 4, 5 och 6 augusti.

Musik och poesi vävs samman i en serie konserter, där musiker, sångare och skådespelare möts i nya konstellationer på Confidencen och i Ulriksdals slottskapell, orangeriet vid Ulriksdals slott och turkiska kiosken i Hagaparken. www.confidencen.se

Librettodebut för Ebba Witt-Brattström i Vattnäs

Vattnäs Konsertlada satsar i sommar återigen på nyskriven svensk **4** kammaropera. Verket *Im Treibhaus* – med musik av **Staffan Storm** och libretto av **Ebba Witt-Brattström** – handlar om Mathilde Wesendonck och Richard Wagner samt tillkomsten av ett av musikhistoriens mest omtalade verk, *Tristan och Isolde*. Librettot bygger delvis på dokumentärt material i form av Wagners brev till Mathilde Wesendonck.

För regin svarar **Martyna Kaiser** och **Fredrik Burstedt** dirigerar. **Anna Larsson** gestaltar Mathilde Wesendonck och **Göran Eliasson** Richard Wagner. I övriga roller: **Amelia Jakobsson** (Minna Wagner), **Rebecca Fjällsby** (Cosima von Bülow), **Ulrik Qvale** (Otto Wesendonck) och **Philip Björkqvist** (Johannes Brahms). Uppremiär den 17 juli, övriga speldagar: 19, 21 och 24 juli. www.konsertladan.com

5

Den ryske barytonen Denis Milo tilldelades Kungliga Operans Anders Wall-stipendium 2019

Stipendiet uppgår till 500 000 kronor, varav 200 000 kronor är ett personligt stipendium och resterande prissumman är avsedd för stipendiatens uppehälle och fortsatta utbildning. Stipendiet instiftades i samband med **Anders Walls** 85-årsdag 2016.

5 Denis Milo studerade först filosofi vid universitet i Sankt Petersburg för att därefter bedriva sångstudier vid Universität der Kunste i Berlin med mastarkurser för **Dietrich Fischer-Dieskau**, **Julia Varady**, **Thomas Quasthoff** och **Sergei Leiferkus**. På repertoaren har Milo titelrollen i *Don Giovanni*, Greven i *Figaros bröllop*, Malatesta i *Don Pasquale*, Papageno i *Trollflöjten* och titelrollen i *Eugen Onegin*. Han har varit knuten till Komische Oper i Berlin och operan i Nurnberg. På Kungliga Operan gör Denis Milo Greve Almaviva när *Figaros bröllop* spelas under februari-mars. www.wallstiftelse.se

Regipriset Falstaff till Sofia Jupither och Levan Akin

6 Falstaff-priset 2019 går till teater- och operaregissören **Sofia Jupither** och filmregissören **Levan Akin**, som mottar en prissumma om 300 000 kronor vardera. Syftet med priset är att inspirera regibegavningar inom film, teater eller opera till fortsatt skapande. Falstaff-priset instiftades 2018 och det är stiftelsens styrelse som utser pristagarna. Styrelsen består av **Inga-Britt Ahlenius**, **Magnus Florin**, **Jan Göransson** och **Nils Spangenberg**.

Motiveringen om Sofia Jupither lyder så här: "Sofia Jupither får oss att känna att skådespelarna och sångarna ger oss ett viktigt meddelande – meddelandet om oss själva. Hon lägger örat tätt intill skalvningarna hos Lars Norén, tigandet hos Jon Fosse, brustenheten hos Ibsen och glöden i *Salome*, *Rigoletto* och *Tosca*."

6

årets Jenny Lind-stipendiat

Sopranen **Tessa-Maria Lehmuussari** får årets Jenny Lind-stipendium. Hon har bl.a. arbetat med Drottningholmsteaterns barockorkester, Unga på Operan och Norrköpings Symfoniorkester. Motiveringen lyder: "Med sin vackert klingande sopran och sin utomordentliga teknik förmedlar hon både musikalitet och glädje."

Stipendiet, som är på 40 000 kronor, består också av konsertturneer i Sverige och Nordamerika till sommaren. I ar, när Jenny Linds 200-årsjubileum firas, gör Folkets Hus och Parker och Kungliga Musikaliska Akademien, som förvaltar stipendiet, också gemensam sak och lyfter fram årets stipendiat lite extra.

Opera Warberg spelar Don Giovanni i sommar

7 Det bjuds på sommaropera på Warbergs Teater när Opera Warberg spelar Mozarts *Don Giovanni* i augusti. Teatern invigdes 1895 och parketten och de två raderna rymmer 311 sittplatser. I rollistan återfinns **Sebastian Duran** i titelrollen, **Sabina Bisholt** (Donna Anna), **Sigrid Vetleseter Boe** (Donna Elvira), **Joakim Larsson** (Leporello), **Viktor Johansson** (Don Ottavio), **Madeleine Allsop** (Zerlina) och **Erik Rosenius** som gör både Masetto och Kommendören. För regin svarar **Matthias Palm**. **Andreas Eriksson Hjort** dirigerar Opera Warbergs kammarorkester och Warbergs kammarkör. Premiären äger rum den 12 augusti och sedan följer ytterligare fem föreställningar t.o.m. den 22 augusti. Biljettförsäljningen startar i mars. www.operawarberg.se :|| Sören Tranberg

Den Jyske Opera säsongen 2020/21

Nästa säsong på Den Jyske Opera inleds som alltid i augusti med en minifestival i Århus, där årets mest påkostade uppsättning ges några få gånger. Ofta handlar det om något nytt eller sällan framfört verk. I år ger man sig dock in i musikalvärlden och satsar på **Andrew Lloyd Webbers** *Sunset Boulevard*. **Tammi Øst** gör praktrollen som Nora Desmond/Gloria Swanson. Spelperiod: 14–22 augusti.

Den Jyske Opera fortsätter sin botanisering i bortglömda danska operor från slutet av 1800- och början av 1900-talet med **Poul Schierbecks** *Fête galante*, som uruppfördes på Det Kongelige Teater 1931. Denna franska kärleksfest på danska, som är besläktad med både *Fartiga förbindelser*, *Figaros bröllop* och *Maskerad*, är ett verk som inte är helt bortglömt i Danmark, där uvertyren ofta står på konsertrepertoaren. Hela operan framfördes också konsertant på Tivoli i Köpenhamn för några år sedan. En lättsinnig greve, **Gert Henning-Jensen**, låtsasgifter sig med en troskyldig ung flicka, **Susanna Andersson**, och efter ett antal förvecklingar segrar dygden och den sanna kärleken. **Jacob Schjødt** regisserar, och uppsättningen kommer att ges som turnéopera runt om i Danmark under februari och mars 2021.

Den svenska sopranen Susanna Andersson gör ytterligare en huvudroll som troskyldigt älskande ung flicka, Gilda, i säsongens andra turnéopera, **Verdis** *Rigoletto*, som kommer att spelas runt om i Danmark. **David Kempster** sjunger titelrollen, medan den mexikanske tenoren **Diego Silva** är Hertigen. Tysken **Ulrich Peters** står för regin medan nyzeeländaren **Tecwyn Evans** dirigerar. Premiär den 9 oktober och uppsättningen spelas på turné t.o.m. den 28 november. www.jyske-opera.dk :|| Lennart Bromander

7

Pesaro i sommar

Rossinifestivalen i Pesaro bjuder i sommar under perioden den 8–21 augusti bl.a. på nyuppsättningar av operorna *Moïse et Pharaon* och *Elisabetta Regina d'Inghilterra*. Den förra i regi av **Pier Luigi Pizzi** med **Giacomo Sagripanti** på dirigentpulten, den senare i regi av **Davide Livermore** medan **Evelino Pidò** håller i taktpinnen. Bland sångarna återfinns **Roberto Tagliavini**, **Erwin Schrott**, **Olga Peretyatko**, **Karine Deshayes**, **Sergey Romanovsky** och **Sonia Prina**. Vidare framförs på Teatro Rossini en nyframforskad alternativuvertyr till operan *L'equivoco stravagante*, kantaten *Giovanna d'Arco* med **Marianna Pizzolato** och farsen *La cambiale di matrimonio*. Och den 16 augusti framträder tenoren **Juan Diego Flórez** med en solistkväll kallad "Rossini-rariteter". www.rossinioperafestival.it :||

Hans L Beeck

8

OPERA PRISET 2019

Ann Hallenberg

Tidskriften OPERAs läsare röstade fram mezzosopranen Ann Hallenberg som vinnare av Operapriset 2019. Hon får priset för sin prestation på Drottningholms Slottsteater, där hon i somras sjöng titelrollen i Händels opera Ariodante. OPERAs recensent skrev: "När Ann Hallenberg framför "Scherza infida" i andra akten når stämningen sin höjdpunkt. Här försätts publiken i ett evigt ögonblick bortom tid och rum, där uttryck som andlös inte räcker till".

SPONSOR FÖR OPERAPRISET

Kjell och Märta Beijers Stiftelse

OPERA PRISET 2019

När Sören Tranberg meddelade Ann Hallenberg att hon vunnit Tidskriften OPERAs pris 2019 var hon på ett kort besök i Stockholm för kostymprovning inför sommarens uppsättning av Händeloperan *Agrippina* på Drottningholmsteatern. Intervjun gjordes i all hast på ett Stockholmshotell, för påföljande dag skulle hon vidare till Madrid.

Pristagaren är mycket glad och känner sig uppskattad av OPERAs läsare.

– Ja, i synnerhet eftersom min karriär till största delen har varit utomlands.

Ann Hallenberg har trots sina stora internationella framgångar aldrig sjungit på Kungliga Operan. På Göteborgsoperan har det hittills bara blivit ett framträdande i samband med ett konsertant framförande av Rossinis Italienskan i Alger för snart tio år sedan. Den gången sjöng Ann Hallenberg den kvinnliga titelrollen Isabella, som också var hennes genombrott 1998 i det gamla operahuset i Oslo. Jag var med om den begivenheten. Nu är hon Artist in Residence på Drottningholms Slottsteater under två år. Vad innebär det?

– Jag har inflytande på repertoarvalet i samråd med teaterledningen. Samarbetet fungerar alldeles utmärkt. Jag bidrar med vad jag kan och med mitt kontaktnät. Teatern är som gjord för att spela Händel.

I sommar väntar titelrollen i Agrippina i regi av Staffan Valdemar Holm. Har du samarbetat med honom tidigare?

– Jag var med när han satte upp *Carmen* på Folkoperan för snart 25 år sedan. Det ska bli roligt att få arbeta med honom och scenografen och kostymören Bente Lykke Møller igen.

Men Agrippina är du bekant med sedan tidigare, där handlingen motsvarar förhistorien till Poppeas kröning med Neros intriganta mor som titelperson.

– Jag har nog sjungit rollen i ett 40-tal föreställningar. Tre sceniska produktioner och mer än dubbelt så många framträdanden i konsertsammanhang. Närmast väntar tre föreställningar i Sevilla i en uppsättning där handlingen är förlagd till en Dallas-dynasti. Det är gjort som i en tv-studio, men utan kameror. Lite high-tech. På Drottningholm gäller andra förutsättningar och då gäller det att ha ett öppet sinne när jag ska göra rollen där.

2

På Drottningholm dirigerar den unge Francesco Corti. Har du arbetat med honom tidigare?

– Nej, det blir första gången jag samarbetar med honom som dirigent. Han är ju både dirigent och cembalist. Vi är glada för att han ska dirigera *Agrippina*.

Vilken av barockmästarna känner du mest för att sjunga?

– Händel, även om Johann Sebastian Bachs musik är mer intellektuell. Hos Händel finns det en sådan mänsklighet i musiken som inte lämnar någon oberörd. Även de onda rollfigurerna har något sympatiskt i sig – det är svårt att komma runt honom. Det finns också en stor utvecklingskurva i hans komponerande, vilket inte minst märks från *Agrippina* (1709) över till *Ariodante* drygt 25 år senare. Med ännu större erfarenhet kände han till reglerna och han var inte lika rebellisk längre. Han har så många mer oväntade vändningar. Oratorierna har så mycket integritet, som t.ex. hans *Jephta* som är komponerat med större nyanser och känslor. Men hos Mozart är det tekniskt betydligt svårare och man måste nästan ha en gudagnista för att motsvara kraven för hur det borde framföras. Lite ouppnåeligt. Jag har bara gjort Dorabella i *Così fan tutte* och Sextus i *Titus mildhet* på scen.

Vari ligger skillnaden mot att sjunga t.ex. Monteverdi eller Rameau?

– Att närma sig Rameau är som att gå på upptäcktsfärd, för hans musik är så spännande och mångfacetterad. Hos Monteverdi måste man ha en stor förståelse för texten. Det gäller att veta hur den ska deklameras, annars blir det konstigt. Här finns stora likheter mellan Monteverdi och Rameau.

Hur går det att kombinera en internationell karriär med ett familjeliv?

– Jag är borta från min man Holger, som är tysk och arbetar som dramaturg och förläggare för vårt lilla notförlag, och vår tonårsdotter ungefär 180–200 dagar om året. Nu blir jag borta i en månad till mitten av februari. Clara går på musikgymnasium

OPERA PRISET 2019

och hon är intresserad av klassisk musik. När jag är hemma besöker vi regelbundet Vara konserthus, där vi har hört både Göteborgs Symfoniorkester och Göteborgsoperans orkester vid olika konserter. När jag är hemma renoverar jag gärna lite på vårt hus, en gammal prästgård i Älgåräs utanför Töreboda.

Har du några inbokade konserter i Sverige?

– Jag ska sjunga i *Matteuspassionen* med Svenska kammarorkestern i Örebro. Vi ska också göra ett rent Mozartprogram, "The Mozart Journey 1791". Där ska jag sjunga två arior ur *Titus mildhet*, medan Martin Fröst, som också är solist och dirigent, spelar Klarinettkonserten och dirigerar symfoni nr 38 i D-dur, "Pragsymfonin". Det här programmet ges både i Örebro (den 19 mars) och sedan på turné till Gävle, Lindsberg och Askersund. Jag ska också framträda med Sveriges Radios Symfoniorkester i Berwaldhallen den 3 juni när Daniel Harding dirigerar Beethovens *Missa Solemnis*.

– Lördagen den 29 augusti ger jag en solokonsert på Drottningholmsteatern, som vi har kallat för *Donne disprezzate* – Barockens rasande hjältinnor. Att sjunga där med lågstämmande instrument är mer skonsamt för rösten och man kan få fram andra nyanser och valörer. Något som jag har med mig från dirigenter som John Eliot Gardiner och Philippe Herreweghe, vilka båda har gjort rent hus med traditioner. De har undersökt partituren genom att gå till botten och sedan praktiserat vad de har funnit i källmaterialet. En form av musikeologi. Självt hade en plan B om inte sången hade fungerat och då skulle det ha blivit arkeologi.

Vilka har varit dina förebilder?

– I början var det Anne Sofie von Otter och Cecilia Bartoli, där finns det substans. Inför dem blir jag fortfarande starstruck. Även Vivica Genaux, som är en kär vän.

Har du nya roller eller någon ny konsertrepertoar som väntar?

– Nej, inga nya operaroller just nu, men det har blivit flera stora konserter i symfonirepertoaren. Nyligen sjöng jag i Schumanns *Scener ur Goethes Faust* på Concertgebouw i Amsterdam och Berlioz' *Kristi födelse* på La Scala i Milano, båda med Gardiner. Mahler hägrar längre fram. I Carnegie Hall i New York väntar programmet "The Swedish Nightingale" med Venice Baroque Orchestra. Vi ska också ut på en USA-turné.

Har du kvar några önskeroller?

– Nej, det är mer en lyx att få sjunga på Drottningholmsteatern. Fast det finns okända barockverk som ingen sätter upp av t.ex. Pietro Torri, en föregångare till Händel. Vi har pratat om honom men ingen känner till en sådan okänd tonsättare.

Vilka personer har betytt mycket för din utveckling?

– Inte minst min mångåriga sånglärare Erik Sædén. Efter två lektioner hos honom lyckades jag med det som jag försökt få fram under en lång tid hos en tidigare pedagog. Han har byggt upp min röst och mitt fundament. Sedan måste min agent Matthias Eidmann, som driver Artefact Artists Management i Oslo, nämnas. Vi har arbetat ihop i 20 år och vår personkemi fungerar perfekt. Jag är mycket nöjd med honom. Han har lagt upp min karriär och mitt välmående. Han har en mänsklig inställning där inte kalendern måste vara fullbokad hela tiden.

Vad vill du göra efter avslutad karriär?

– Jag vill gärna syssla med undervisning i form av masterclasses. Och försöka lära mig hur man undervisar på ett pedagogiskt bra sätt. Det är jättespännande, men det är också ett mycket stort ansvar. Jag har påskrivna kontrakt fram till 2022 och sedan finns det lösa förfrågningar. Så länge min röst är fräsch har jag inga planer på att sluta. 🎭 Sören Tranberg

Ann Hallenberg kommer att få motta Operapriset i samband med sin solokonsert på Drottningholms Slottsteater lördagen den 29 augusti.

ERBJUDANDE TILL NYA PRENUMERANTER!

Prenumerera på OPERA
3 nr för 169:-
5 nr för 495:-
10 nr för 900:-

OPERA startade 1978 och är Nordens enda specialtidning för opera. Tidskriften utkommer med fem nummer per år och speglar såväl nutid som historia, bredd och fördjupning.

Beställ i dag med talongen nedan och du blir prenumerant från och med nr 2/20.
OBS! Gäller endast nya prenumeranter.

Ja! Jag vill prenumerera på Tidskriften OPERA.

3 nr för 169:- 5 nr för 495:- 10 nr för 900:-

NAMN: _____

ADRESS: _____

Berätta gärna hur du fick detta nummer av OPERA:

Frankeras ej
OPERA
betalar portot

Tidskriften OPERA
Svarspost
Kundnummer 20506790
110 09 Stockholm

Kampanjkod: 2801115

"Det är en stor utmaning
att få dirigera opera"

VÄRLSDSDIRIGENTEN ALAN GILBERT BLIR KUNGLIGA OPERANS NYE MUSIKCHEF

SKRIBENT: SÖREN TRANBERG

Alan Gilbert kommer att tillträda sin befattning under våren 2022 och inleder då med att dirigera en nyuppsättning av Richard Wagners *Mästersångarna* i Nürnberg. Han debuterade på Kungliga Operan med *Lohengrin* 2012, i Stephen Langridges regi. Tre år senare återkom han för att dirigera reprispremiären av Richard Strauss *Rosenkavaljeren* samt en galakonsert med bland andra Nina Stemme i samband med Birgit Nilssons hundraårsjubileum. Nu i vår kommer han att leda nypremiären av Puccinioperan *Flickan från Västern* med Malin Byström i titelrollen.

Gilbert kommer att kombinera sin nya roll som musikchef med chefsdirigentskapet för NDR Elbphilharmonie i Hamburg, som han tillträdde i höstas efter åtta år som musikchef för New Yorkfilharmonikerna.

Under sin tid som chefsdirigent för Kungliga Filharmonikerna (2000–08) dirigerade aldrig Gilbert på Kungliga Operan, men efter *Lohengrin*-premiären började vd:n och operachefen Birgitta Svendén sondera möjligheten att få Gilbert till att axla ansvaret som musikchef – en post som varit vakant mycket länge.

När jag frågar Birgitta Svendén – som också är med under intervjun med Alan Gilbert – varför det har dröjt så länge med att utse en musikchef, svarar hon:

– Vi har letat med ljus och lykta efter en musikchef. Och Alan Gilbert var ett givet val. Det har tagit tid därför att han har varit upptagen och uppbokad så långt i förväg. Vi behöver en person med hans kunnande och attityd, som kan lyfta musiker och sångare

till ett ännu högre konstnärligt resultat. Personkemin fungerade på en gång mellan Gilbert och musikerna/sångarna. Han kommer att få stora möjligheter att sätta sin personliga prägel på repertoaren i samråd med mig. Han kommer också att få ta ett stort ansvar för detta.

Alan Gilbert har ett stort renommé som en av världens mest respekterade och mångsidiga dirigenter av både opera- och symfonirepertoar. Han har erhållit flera Grammys och han är känd för sina djuplodande, ambitiösa program och sin nyfikenhet på musik som ligger utanför den traditionella repertoaren. Efter sin tid som chefsdirigent för Kungliga Filharmonikerna är han ett känt ansikte för Stockholmspubliken.

Jag undrar hur Alan Gilbert känner för sitt nya uppdrag.

– Jag känner en mycket stor ära. Det kommer att bli stimulerande att få utveckla och arbeta vidare med en sådan bra orkester som Hovkapellet.

"Jag har stor aptit på olika stilar och genrer"

Hur många produktioner kommer du att dirigera per säsong?

– Det blir tre à fyra produktioner och det inkluderar en reprispremiär, därutöver några konserter per spelår. Det innebär att jag kommer att göra färre konserter internationellt, för opera är en sådan tidskrävande process när ett verk ska repeteras in jämfört med ett konsertprogram, som man kan gör ett i veckan.

Alan Gilbert är bosatt både i Stockholm och i New York. I Stockholm bor han med sin fru, som är cellist i Kungliga Filharmonikerna, och deras två barn som går i skola här.

– Det är en stor utmaning att få dirigera opera, och det ska också bli skönt att komma hem och sova i egen säng efter en föreställning.

Vad vill du helst spela?

– Jag har stor aptit på olika stilar och genrer. Jag vill gärna få in verk som inte har spelats här tidigare, min erfarenhet är att Stockholm är en väldigt kulturell stad och att publiken är öppen för nyheter. Mer kan jag inte avslöja i nuläget.

Det innebär bland annat nya operaverk som du inte har dirigerat tidigare, nu närmast *Flickan från Västern* och nästa säsong *Mästersångarna i Nürnberg*.

– Det stämmer. Puccinioperan är ett fascinerande verk. Betydligt mer sofistikerat än hans mer berömda operor. Det är en mycket speciell opera. Fast Wagner blir den stora utmaningen!

Alan Gilbert har under de senaste åren gjort avtryck på den internationella operascenen. Han har dirigerat uppsättningar på La Scala i Milano, Metropolitan i New York, Los Angeles Opera, Zürichoperan, Semperoperan i Dresden och Santa Fe-operan i USA, där han var musikchef mellan 2003 och 2006. I fjol dirigerade han en kritikerrosad uppsättning av Ligetis *Den stora makabern* med NDR Elbphilharmonie i Hamburg (OPERA nr 3/19) samt Korngolds *Die tote Stadt* på La Scala i Milano (OPERA nr 4/19) och Schönbergs *Moses och Aron* på Semperoperan i Dresden.

Något som jag har saknat på Operan är barockopera. Kommer det att bli ändring på det nu?

– Barockopera vill jag gärna göra, säger Alan Gilbert. Senast dirigerade jag Händels *Matteuspassionen* i Berwaldhallen, där Sveriges Radios Symfoniorkester spelade med moderna instrument. Stor musik kan tåla att spelas så. Sedan är det alltid en avvägning och attitydfråga om barockoperor ska spelas på tidstroga instrument och "tidstroget". Fast jag skulle gärna vilja få möjligheten att dirigera

2

en barockopera på Drottningholms Slottsteater, vilket kanske kan bli aktuellt när operahuset håller stängt för ombyggnad.

Ja, hur blir det med renoveringen och ombyggnaden frågar jag Birgitta Svendén.

– Tidsplanen är att vi ska stänga efter vårsäsongen 2023 och öppna igen 2027. Det kommer bli olika spelplatser och lösningar som vi inventerar nu. Vi kommer att ge föreställningar hela tiden under stängningen. Detta kan också ge oss en möjlighet att nå en ny och ovan publik. När huvudscenen är stängd har vi ett publikansvar och vi måste också dra in intäkter till verksamheten. Vi kommer att turnera både i Sverige och utomlands. Ett annat önskemål är att få spela på Drottningholm.

Nu kommer vd:n Birgitta Svendén att släppa ansvaret som konstnärlig chef. Så jag undrar när en ny konstnärlig chef kommer att tillsättas.

– Vi kanske kan offentliggöra vem som blir ny konstnärlig chef i vår. Det är tänkt att tillträdet ska ske i och med säsongen 2020/21, berättar Birgitta Svendén. Vi förbereder oss för splittringen av min nuvarande funktion, men den nya personen kommer inte att lägga repertoaren utan det gör Alan Gilbert och jag. Han står beslutsamt i direktkontakt med mig. Den konstnärliga chefen kommer att få en litet annan profil. Alan Gilbert kommer också vara med i arbetet med att utveckla Unga på Operan. Hans kontrakt löper på fem år med möjlighet till förlängning. :||

1. Alan Gilbert. Foto: Arthur Ljunggren.

2. Birgitta Svendén. Foto: Arthur Ljunggren.

Drottningholms Slottsteater 2020

8–22 augusti

Agrippina av G F Händel

En ironisk komedi om makt och erotik med en stark kvinna i titelrollen

Dirigent: Francesco Corti Regi: Staffan Valdemar Holm

Kostym och scenografi: Bente Lykke Møller Ljus: Torben Lendorph

Mask och peruk: Sofia Ranow

Med: Nahuel Di Piero, Ann Hallenberg, Bruno de Sá,
Kristina Hammarström, Giulia Semenzato, Renato Dolcini,
Kacper Szelażek m fl

Drottningholmsteaterns orkester

29 augusti

Donne disprezzate – Barockens rasande hjältinnor

Ett konsertprogram av och med Ann Hallenberg, Artist in Residence

Dirigent: Stefano Montanari

Drottningholmsteaterns orkester

27 maj–6 juni

Skönheten och Odjuret

Ett möte med 1700-talets teaterlek, upplysningstankar och musik på tidstypiska instrument. Familjeföreställning från 6 år.

Manus och regi: Tuvalisa Rangström Musikkoncept: Maria Lindal
Historien berättas av en skådespelare, en dansare och fyra musiker.

Esprit!

Nationaldagsfirande, Lovisa Ulrika 300 år – ett heldagsprogram på Drottningholm, introduktioner, föreläsningar mm.

För hela programmet se dtm.se

Biljettförsäljningen öppnar 18 mars kl 10.00 på dtm.se

DROTTNINGHOLMS
SLOTTSTEATER

CORALINE

En fantasyopera av Mark-Anthony Turnage och Rory Mullarkey, baserad på Neil Gaimans ungdomsroman.

En internationell samproduktion med The Royal Opera House i London.

Rekommenderad från 9 år.

Biljetter: folkoperan.se eller 08-616 07 50

En samproduktion med The Royal Opera House (UK), Theater Freiburg (DE), L'Opera de Lille (FR) och Victorian Opera Company (AUS).

Ett fåtal
föreställningar
t o m 8 mars!

FOLKOPERAN

*”Jag är oerhört
självkritisk”*

Irène Theorin

SKRIBENT: LOUISE FAUELLE

Hon växte upp på den småländska landsbygden och gjorde operadebut som 33-åring. I dag räknas Irène Theorin till världens främsta dramatiska sopraner. OPERAs Louise Fauvelle träffade henne i favoritstaden Barcelona och pratade Turandot, Birgit Nilsson och den nya rollen på hemmaplan.

Det är i mitten av oktober och på Barcelonas gator går folk i sommarkläder och skyddande solglasögon. Längs den trädkantade boulevarden La Rambla lockar uteserveringar svettiga turister med iskall sangría. Mitt i folkvimlet skimtar en vacker men diskret 1800-talsfasad. Vid sidan om de välvda entrédörrarna hänger affischer föreställande ett kvinnoansikte med geishaliknande sminkning, futuristiska glasögon och långt svart hår. TURANDOT står det i vita versaler.

"Jag har blivit engagerad till Liceu så många gånger och blir så väl omhändertagen här att det känns lite som ett andra hem."

Kvinnan på bilden är den svenska sopranen Iréne Theorin. Hon har befunnit sig i den katalanska kuststaden i drygt en månad för repetitioner och hon har hunnit spela de två första föreställningarna när hon möter upp OPERA vid artistentrén en tidig fredagseftermiddag. För dagen är hon klädd i en skjorta till svarta skinn-tights och gym-paskor. De långa naglarna är målade i samma röda färg som läpparna och det svarta håret på affischerna är utbytt mot hennes eget vita, korta svall.

– Jag har blivit engagerad till Liceu så många gånger och blir så väl omhändertagen här att det känns lite som ett andra hem, säger hon, när vi tar hissen en våning upp till hennes luftkonditionerade loge.

Logen är sparsamt inredd med en soffa mitt emot en avlång spegel ovanför det bord där hon själv lägger sitt smink inför varje föreställning. Genom det drygt två meter höga fönstret syns den strosande folkmassan längs Ramblan. Här i Barcelonas operahus Gran Teatre del Liceu är Iréne Theorin en återkommande gäst.

Sedan hon hade sin Liceu-premiär som Isolde i Wagners *Tristan och Isolde* 2012 har hon varit tillbaka nästan varje säsong. Bland annat har hon gjort hela *Nibelungens ring*, uppdelad på tre år, och våren 2019 för första gången titelrollen i Amilcare Ponchiellis *La Gioconda*.

Ett halvår senare är hon alltså tillbaka för Puccinis sista verk, *Turandot*. Det är bearbetat av den spanske videokonstnären Franc Aleu, som med denna uppsättning gör scenregidebut. Iréne Theorin fascinerar särskilt av all teknik som präglar arbetet på scenen; aldrig förr har hon burit en så pass tekniskt avancerad kostym. Den är flera centimeter tjock för att inrymma de magneter, kablar och batterier som krävs för att få till de videofilmer som spelas upp på hennes kläder under föreställningen.

– Franc Aleu är en kreativ och inspirerande människa. Idén med uppsättningen är att skapa känslan av ett videospel. Det har varit både intressant, roligt och tålamodsprövande att mycket av det tekniska arbetet har gjorts med oss solister närvarande på scenen.

"Jag tror att jag är uppe i över 120 föreställningar och jag är nog en av dem som har sjungit flest Turandot i världen."

Själva rollen som prinsessan Turandot är inte ny för henne. Hon har medverkat i så många uppsättningar av verket att hon sedan länge har slutat ta med sig noterna.

– Jag tror att jag är uppe i över 120 föreställningar och jag är nog en av dem som har sjungit flest Turandot i världen, det vill säga av oss som fortfarande är aktiva. Det var någon häromdagen som skrev till mig på Facebook att det inte finns någon svenska som har gjort den här rollen så ofta som jag – efter Birgit Nilsson.

Ändå beskriver hon rollen som ganska otacksam. Visst, det är få operor där hon får bära lika glamourösa och spektakulära dräkter. Men i övrigt är *Turandot* för hennes del en kort opera och det är sällan som prinsessan drar ner de stora applåderna. I stället är det slavinnan Liù som får publikens sympatier och har de vackraste ariorna, menar hon.

– Detta måste man vara beredd på. Turandot har musik som är kantig och partiet ligger obekvämt till i tessituran. Man måste vara extremt disciplinerad när man sjunger – rollen är inte snällt

komponerad och man får bara en chans. Det ska låta som att man sjunger med full gas, men man får inte ta i för mycket. Ens dagsform märks tydligast i den rollen. Orsaken till att hon ändå väljer att utsätta sig för detta gång på gång är enligt henne själv att hon älskar utmaningar. Och hon känner att hon har sina pianissimon kvar, en flexibilitet i rösterna som underlättar.

– Men man kan inte ta något för givet när man går ut på scenen och jag är oerhört självkritisk. Det är min motor. Mycket ska klaffa för att jag ska känna att det gick bra. Men här på Liceu är det en varm atmosfär och stöttande publik. Jag känner att den vill mig väl. Det gör att jag vågar ge mig själv större utrymme att experimentera.

Att operahuset uppskattar den svenska sångerskan är tydligt. År 2015 utsågs hon till Singer of the Year i Spanien för sin tolkning av Brünnhilde i *Valkyrian* på Liceu och under säsongen 2019/2020 är hon Barcelonaoperans ansikte utåt i PR-sammanhang. Under

4

5

en heldag i januari förra året var hon på teatern och spelade in filmer och blev fotograferad – både i rollen som Turandot och privat. När hon kom tillbaka till Barcelona i april för *La Gioconda* möttes hon av affischer med sitt eget ansikte över hela stan: på bussarna, längs gatorna och i tunnelbanan.

– Jag hade inte anat att det skulle bli så stort. Det kändes fantastiskt roligt, även om det var lite märkligt att se sig själv överallt. Jag var inte beredd på det och blev lite skygg samtidigt som jag försökte njuta av uppmärksamheten.

På premiärdagen av *Turandot*, ett halvår senare, täcktes en stor del av fasaden mot Ramblan av en enorm affisch som föreställde Iréne Theorin.

– Den hade det varit kul att få och ta med hem till mitt hus i Broaryd. Jag skulle kunna ha den i stället för min granhäck på baksidan av tomten. Då är det ingen som vågar göra intrång.

Det småländska samhället Broaryd är hennes barndomsbygd. Hon är uppvuxen i en stor familj med två systrar och tre bröder. Som liten var hon ”mager och blyg”. Hon kände sig mest bekväm i killarnas sällskap och var inte riktigt välkommen i tjejgängen. Under mellanstadiet blev hon utfrysad utan att riktigt förstå varför. Hon blev inte medbjuden när tjejerna skulle träffas och de kom inte på hennes kalas. På högstadiet förbättrades situationen och i dag är flera av tjejerna från skoltiden hennes vänner. Men de jobbiga åren har satt spår som hon bär med sig än i dag.

– I skolan gick jag min egen väg men önskade inget hellre än att bli inkluderad i gruppen. Den där känslan av att inte duga som barn har nog bidragit till att jag är så självkritisk.

Iréne Theorin började musiklinjen på gymnasiet, men ett år senare blev hon gravid och hoppade av. De följande åren fick hon

ytterligare två söner och kom också att ta emot fosterbarn, något som även hennes föräldrar hade gjort när hon växte upp. Hon jobbade extra i en fabrik och som lärare och närde inga planer på en musikkariär förrän hon i 25-årsåldern bestämde sig för att börja ta sanglektioner.

Hennes lärare uppmuntrade henne att söka till Musikhögskolan. 27 år gammal antogs hon i Göteborg och började veckopendla mellan skolan och familjen i Småland. Ett år in på utbildningen blev hon erbjuden en plats i Göteborgsoperans kör. De följande månaderna kombinerade hon körjobbet med egenstudier och tilldelades även Christina Nilsson-stipendiet. Innan hon gick vidare till operautbildningen i Köpenhamn var hon en av dem som blev utvald av Birgit Nilsson till hennes masterclass i Manchester. För Nilsson fick Iréne Theorin sjunga arior som Leonoras ”Pace, pace, mio Dio” ur Verdis *Ödets makt* och Agathes aria ur Webers *Friskytten*.

– Det var oerhört givande att sjunga för Birgit. Hon var en fantastisk kvinna. Jag bär alltid med mig henne på högeraxeln och blir påmind om hennes sätt att använda rösten. Efter föreställningen i går var det någon som sa att min Turandot hade samma kaliber som Birgit Nilssons, säger Iréne och tillägger:

– Men hon är givetvis i en liga för sig. Hittills är hon oöverträffad i branschen och det är hedrande att bli nämnd i samma mening som hon. Samtidigt är det på ett sätt naturligt att jag ibland jämförs med henne eftersom vi båda är svenskor och sjunger samma repertoar.

Iréne Theorin var 33 år gammal när hon 1996 gjorde debut som nyutexaminerad sångare i rollen som Donna Anna i *Don Giovanni* på Det Kongelige Teater i Köpenhamn. Med åren har hon blivit en av världens främsta dramatiska sopraner. Hon har stått på alla de stora scenerna och rört sig mellan New York, Bayreuth, Tokyo, Peking, Tel Aviv, San Francisco och de europeiska operastäderna.

*"Det var oerhört givande att sjunga för Birgit.
Hon var en fantastisk kvinna."*

Utöver Broaryd och Berlin är Barcelona den plats där hon trivs bäst. Hon har till och med kontaktat mäklare och gått på lägenhetsvisningar för att eventuellt köpa något eget. I Barcelona njuter hon av värmen, närheten till havet och människornas öppenhet. Trots att hon inte pratar katalanska eller spanska upplever hon att det är lätt att göra sig förstådd – antingen på engelska eller genom kroppsspråk. Dessutom är hon förälskad i den katalanske arkitekten Antoni Gaudí, som bland annat ligger bakom Barcelonas kända basilika Sagrada Família och den frodiga parken Güell.

– Jag älskar att se Gaudís unika och normbrytande verk – det ger mig något slags frihets känsla.

Även operahuset Liceu upplever hon passar hennes temperament. Hon beskriver stämningen som öppen hjärtig och att det är högt i tak.

– Jag är en rak människa och det är inte okej överallt. I Sverige upplever jag att man får tänka mer på vad man säger. Här tillåter kulturen att man tar plats på ett annat sätt. Det är okej att prata i mun på varandra och säga vad man tycker utan att någon blir förnärad.

Snart ska hon upp på den svenska scenen igen och hon är glad och tacksam över att få komma hem och jobba. I mars gör hon rollen som Brunnhilde när *Valkyrian* har ny premiär på Kungliga Operan i Stockholm, i Staffan Valdemar Holms regi. När Iréne Theorin gick sista året på Operaakademiet i Köpenhamn i mitten på 1990-talet fick hon göra rollen som Nedda i *Pajazzo* på Stockholmsoperan. Ett par år senare var hon tillbaka och gjorde både Nedda och Freja i *Rhenguldet* under samma säsong.

Därefter dröjde det hela 14 år innan hon 2012 återvände till den svenska huvudstaden, nu i rollen som Elektra. Då slogs hon av att

hon inte hade jobbat på sitt modersmål på över ett decennium.

– Länge var det många svenskar som trodde att jag var danska och det var få som visste att jag bodde kvar i Sverige. Det känns roligt att nu få sjunga på hemmaplan igen och jag ser fram emot att få prata mitt förstaspråk under repetitionerna – det blir mer färgrikt då. 🎭

IRÉNE THEORIN

Ålder: 56 år.

Bor: Hus i Broaryd i Småland.

Familj: Tre söner och fyra barnbarn.

Yrke: Dramatisk sopran.

Utmärkelser i urval: Jussi Björling-stipendiet (2019), medaljen Litteris et Artibus (2018), Singer of the Year i Spanien (2015) och Christina Nilsson-stipendiet (1991).

Aktuell: Som Brunnhilde i *Valkyrian* på Kungliga Operan i Stockholm (7 mars – 13 april).

Gör på fritiden: Sover, fixar med huset i Broaryd, engagerar sig i hembygden och umgås med barn och barnbarn.

Oanad talang: Bra på att sticka och att baka rulltårta.

1–2. *Turandot*. Foto: Antoni Bofill.

3. *Iréne Theorin*.

4. *Tristan och Isolde*. Foto: Antoni Bofill.

5. *La Gioconda*. Foto: Antoni Bofill.

6. *Exteriör*, Gran Teatre del Liceu. Foto: Antoni Bofill.

7. *Salong*, Gran Teatre del Liceu. Foto: Paco Amate.

FERNAND CORTEZ & VESTALEN

SKRIBENT: ERIK GRAUNE

Det verkar som om det går en Spontiniboom genom operavärlden. På drygt ett år har fyra av Gaspare Spontinis operor framförts, varav tre sällsynta och i så betydande revideringar att man nästan kan tala om dem som uruppföranden. Lägg därtill ett antal betydande nyutkomna cd-utgåvor.

Kanske är återställandet av urversionen av *Fernand Cortez* på Maggio Musicale Fiorentino i Florens ändå den mest spektakulära, inte bara från musikalisk synpunkt. Här konfronteras vi med en brinnande aktuell tematik som ovanligt tydligt visar på operan som maktmedel och propagandainstrument.

Huvudpersonen är Fernand Cortez (mer känd som Hernán Cortés), den spanske conquistadoren som lyckades erövra aztekernas rike i Mexiko. Operan utspelas år 1519 då Cortez anhängare har tröttnat på den utdragna ockupationen och vill återvända hem till Spanien. De tvivlar på att kunna besegra de allt mer aggressiva aztekerna och menar att Cortez riskerar deras liv för sina egna intressen och sin äregrishet.

Konflikten förvärras av att aztekerna har tillfångatagit Cortez bror Alvar och Cortez förhållande med den mexikanska prinsessan Amazily, som har övergått till kristendomen och fungerar som tolk och medlare mellan spanjoren och mexikanerna. Handlingen utgörs av konflikterna mellan inkräktarna och ursprungsbefolkningen och som slutar med seger för Fernand Cortez.

Som kejsarinnan Joséphines hovkompositör hade italienaren Spontini med den två år tidigare uppförda *Vestalen*, snabbt och framgångsrikt etablerat sig både på den parisiska operascenen och i det nya kejsardömet. Uppdraget att skriva *Fernand Cortez* kom med stor sannolikhet från Napoleon själv som ville ha en opera som skulle rättfärdiga den stundande erövringen av Spanien. Här står den av ädla avsikter besjälade Fernand mot den primitiva och blodtörstiga mexikanska stammen, på samma sätt som Napoleons fälttåg skulle befria spanjorerna från inkquisitionens fanatiska förtryck.

Operan *Fernand Cortez* utvecklingshistoria med sammanlagt tre olika versioner speglar tydligt hur bilden av Napoleon växlar från hyllad frihetshjälte, sedan hänsynslös maktavare och erövrare till slutgiltigt fall. Den första versionen spelades flitigt initialt, men antalet speltillfällen minskade snabbt i takt med Napoleons motgångar, det ryska fälttåget och till sist Waterloo. Omfattande bearbetningar följde och 1817 kom den version som i italiensk översättning framfördes – om än mycket sporadiskt – även långt in på 1900-talet. En upptagning från Neapel 1951 med Renata Tebaldi i den kvinnliga huvudrollen är kanske den mest kända.

SPONTINI: FERNAND CORTEZ

Premiär 12 oktober, besökta föreställningar 20 och 23 oktober 2019.

Dirigent: Jean-Luc Tingaud

Regi: Cecilia Ligorio

Scenografi: Alessia Colosso och Massimo Checchetto

Kostym: Vera Pierantoni Giua

Ljus: Maria Domènech Gimenez

Koreografi: Alessio Maria Romano

Kormästare: Lorenzo Fratini

Solister: Dario Schmunck, Alexia Voulgaridou, David Ferri Durà, Gianluca Margheri, André Courville, Luca Lombardo, m.fl.

www.maggiofiorentino.com

Det är musikvetaren **Federico Agostinelli** som gjort det herkuliska arbetet med att återställa urversionen från 1809 och som vi har att tacka för framförandet i Florens, en av decenniets viktigaste operahändelser i Italien. Att efter 210 år för första gången sätta upp Napoleons propagandaopera medför naturligtvis problem. Att spela ett verk som glorifierar en totalt samvetslös och maktgalen erövrare som slaktade hundratusentals människor och förstörde en civilisation är ett vågstycke.

Regissören **Cecilia Ligorio** lyckas skapa en fin balans genom att behålla det ursprungliga 1500-talet och se Cortez handlande som bara tidstypiskt, samtidigt som hon utan att ändra på något i ursprungstexten inför en postkolonial problematiserande aspekt i uppsättningen. Det kritiska förhållningssättet framträder tydligt i **Alessia Colosso**s och **Massimo Checchetto**s rena och mycket vackra scenografi i svart, där minimodeller av skepp, masker och krigsattiraljer i silver visar på spanjorernas brutala krigiska miljö, vilket även accentueras av **Vera Pierantoni Giua**s kostymer. Svart för spanjorerna, färgglatt och friare för mexikanerna.

I Florens hade man, för att göra den nya versionen full rättvisa, tagit med den kompletta balettmusiken, till och med en lång balettscen efter själva operans slut. Koreografen **Alessio Maria Romano** arbetade med pantomimiska scener i form av brutala konfrontationer med spanjorernas hästar, något som bidrog till conquistadorernas seger över aztekerna, som aldrig tidigare hade sett beridna hästar. Det tyngsta ansvaret för sjösättningen av Spontinis nytvättade operakoloss låg naturligtvis i den musikaliska ledningen. **Jean-Luc Tingaud** höll samman de täta långa scenerna i växlingarna mellan deklamatoriska partier, pompösa marscher och monumentala körscener.

Sångligt höll produktionen en hög nivå. **Dario Schmunck** i titelrollen behärskade det långa partiet väl, men han saknade den vokala och dramatiska uttrycks kraft som måste till. Den kvinnliga huvudrollen Amazily har fått Spontinis intensivt framdrivande sånglinjer. Grekiskan **Alexia Voulgaridou** framstod som stjärnan och visade att Amazily i sin konflikt mellan fosterlandet och kärleken – både sångligt och dramatiskt – tillhör de stora och komplexa operahjältinnorna. **David Ferri Durà** som brodern Alvar, **Gianluca Margheri** som Moralez och **André Courville** som den aztekiske översteprästen var samtliga utmärkta. Tenorpartiet som Amazily's bror Télascos är i sanning mycket krävande, vilket **Luca Lombardo** dock inte rädde med.

Uppförandet av *Vestalen* i Wien är inte lika sensationellt som de av *Fernand Cortez* och *Agnes von Hohenstaufen*, men det är definitivt värt att notera. Allt sedan urpremiären 1807 i Paris har *Vestalen* betraktats som Spontinis mästerverk. Det är hans mest spelade opera och har förekommit – om än sällan – som paradroll för sopranstjärnor ända in på 1900-talets andra hälft. Ikonisk status hade Maria Callas i Luchino Viscontis uppsättning på La Scala 1955. Andra som vågat ta sig an detta av många sett som ett röstmördarparti, både vokalt och dramatiskt, är Montserrat Caballé, Leyla Gencer och Gundula Janowitz.

Historien tilldrar sig i det antika Rom. Julia, prästinna i kulten av gudinnan Vesta, har blivit utvald att vakta Vestas heliga eld under festligheterna med anledning av fältherren Licinius återkomst från segerrika fälttåg mot gallerna. Licinius älskar Julia och sörjer att hon av sin far tvingats att ingå i Vestas prästinneorden. På natten bryter sig Licinius in i templet och förenas med Julia, som också älskar Licinius och till och med är beredd att bryta sitt kyskhetslöfte och riskera dödsstraff för ett möte med sin älskade. Under deras kärleksmöte slocknar den heliga elden. Julia döms av översteprästen Pontifex Maximus till att begravas levande. Hon är villig att offra sig trots att Licinius bekänner sitt intrång och vanhelgandet av templet. Julia stiger ner i graven och precis när Licinius med sina soldater ska försöka rädda henne faller ett mörker över scenen,

upplyst endast av blixtar. När mörkret viker brinner eld igen på Vestas altare, vilket uttyds som att Vestas vrede har stillats och Julia befrias och förenas med Licinius.

Den kraftigaste buropsorkan man någonsin upplevt i Wien, konstaterade en recensent efter premiären på *Vestalen* på Theater an der Wien. Detta gällde dock inte det musikaliska, utan produktionsteamet med regissören **Johannes Erath** och scenografen **Katrin Connan**. Den roterande scenbilden, fylld med motsägelsefulla och överlastade detaljer från olika tidsepoker, religioner och kitsch, var så långt från ursprungets ”ädla enkelhet och stilla storhet” man kan komma.

Bakom den officiella fasaden av romersk statsreligion ser Erath en trött, förtryckande och illusionslös stat. Det romerska riket är ett samhälle i förfall, kejsaren är en drogad apatisk tonåring. De vitklädda vestalerna vistas som flyktingar eller traffickingoffer i underjordiska valv. Regissören verkar ha löpt amok när det gäller den allra minsta lilla idé eller vilda associationer. Han borde definitivt ha rensat bort en hel del, men det förtar inte intrycket av att teamets delvis kaotiska och röriga uppsättning ändå äger en betydande underliggande hetta och styrka. Detta är en Spontini som är avsevärt mer intressant och verkningsfull än det sena 1800-talets fullblodsromantik och Glucks balanserade marmorsvala 1700-talsklassicism.

Om publikens mottagande av det sceniska var delat var man inför det musikaliska desto mer samfällt entusiastisk. Den högspända känslointensiteten i Spontinis oändliga linjer har en uttrycksnivå vars motsvarighet vi först finner i den sena 1800-talsoperan. **Elza van den Heever** klarade detta mästerligt. Lika övertygande var **Michael Spyres** i Licinius parti, som är skrivet för en "taille", det vill säga den franska termen för tenorbaryton. Att Spyres är oöverträffad i den lyriska franska 1800-talsrepertoaren vet vi redan. Här visade han upp ett kraftfullt mellanläge som låter ana en kommande Wagnertenor.

Veteranen **Franz-Josef Selig** gör en underbart nerdekad och slemmig överstepräst med en allt annat än orkeslös basröst. En rolig figur är **Sébastien Guèze**, den oupphörligt gymmande och pumpande hantlangaren Cinna. **Claudia Mahnke** gör en storvestal som är bedagad och hopplöst förstelnad, men här saknas vokal genomslagskraft i de storslaget mästrande moralpredikningarna. **Bertrand de Billy** ihop med Wienersymfonikerna och Arnold Schönbergkören är eminenta.

Båda uppsättningarna är värda att bli cd- och dvd-inspelningar. Låt oss hoppas att detta är en början på att Spontini får mer utrymme på operascenerna, inte bara av artighet för hans betydelsefulla plats i operans stilutveckling utan som en självständig och aktuell operaskapare. :||

1–2. Scen ur *Fernand Cortez* på *Maggio Musicale Fiorentino* i Florens.

Foto: Michele Monasta.

3–4. Scen ur *Vestalen* på *Theater an der Wien*.

Foto: Werner Kmetisch.

SPONTINI: VESTALEN

Premiär 16 november, besökt föreställning 18 november 2019.

Dirigent: Bertrand de Billy

Regi: Johannes Erath

Scenografi: Katrin Connan

Kostym: Jorge Jara

Ljus: Bernd Purkrabek

Video: Bibi Abel

Kormästare: Erwin Ortner

Solister: Elza van den Heever, Michael Spyres, Franz-Josef Selig, Sébastien Guèze, Claudia Mahnke, m.fl.

www.theater-wien.at

ENGLISH NATIONAL OPERA

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG

English National Opera i London är den stora konkurrenten till Royal Opera House, Covent Garden. Men här spelas allt på engelska och man föredrar engelsktalande solister, regissörer och kompositörer. Från dess scen, London Coliseum, utgår den konstnärliga förnyelsen i landet och när något sätts upp här lyssnar operavärlden i hela Storbritannien.

English National Opera ligger på St Martin's Lane, mitt i teaterdistriktet i West End. Från operahusets översta våning har man utsikt över Gibraltar Square och Nelsonstatyn. Bara ett par kvarter bort ligger Royal Opera House och shoppingdistriktet Covent Garden. Att Londons två i särklass största operahus ligger så nära varandra är ingen tillfällighet.

London Coliseum heter den byggnad där English National Opera, ENO, håller till. Den öppnades 1904 som en varietéteater, utformad av teaterarkitekten Frank Matcham, som är ansvarig för minst 90 scenkonstbyggnader i Storbritannien. Detta var hans mästerverk med en salong med 2 539 platser och hissar till övre våningsplanen. Byggnaden förlades hit för att det gick att köpa loss flera lediga tomter, men också för att Londonsocieteten brukade strosa förbi på väg till de exklusiva butikerna i Covent Garden.

När operaverksamheten 1968 flyttade in på Coliseum, som användes som premiärbiograf för storfilm efter andra världskriget, hette den Sadler's Wells Opera Company. Den brittiska regeringen gav den sex år senare namnet English National Opera.

Målet för ENO har alltid varit att spela enbart på engelska. Allt översätts: *La Traviata*, *Werther* och Wagners *Ring*. Inom nöjesindustrin har engelska språket en stark ställning, men i operasammanhang är det snarast ett provinsspråk jämfört med italienska, franska och tyska. Därför lyftes operahuset fram som nyskapande och dess arbete uppskattades av den brittiska publiken, vilken som regel har svaga kunskaper i andra språk.

På 1970- och 80-talet gjordes många framgångsrika uppsättningar av operor och musikaler. Medan Royal Opera House satsade på internationella stjärnor, lockade ENO till sig inhemska talanger och nytänkande regissörer. För begävningar från Australien, Nya Zeeland, Sydafrika och Kanada är detta fortfarande ofta första ingången till den europeiska operavärlden.

Tanken var att ENO skulle ha tilldelats en nybyggd scen söder om Themsen, där andra stora kulturinstitutioner senare etablerades.

Men projektet gick inte i hamn. Resultatet blev att David Mellor, operaälskande minister i John Mayors konservativa regering, köpte Coliseum på 1990-talet och överlät fastigheten till ENO. Ett starkt bidragande skäl var teaterns ambition – som den ännu har kvar – att bredda publiken och inte bara spela för välavlönade människor.

– Londons operapublik måste ha fler möjligheter än Covent Garden, hävdade Mellor bestämt.

De goda tiderna höll inte i sig. Den stora käftsmällen kom 2015 när Arts Council England, motsvarande svenska Kulturrådet, meddelade att de tänkte sänka ENO:s anslag med drygt 30 procent i ett svep. Dessutom degraderades verksamheten från att vara ett "operahus med årligt statligt stöd" till något som i bidragssammanhang var mer osäkert.

Arts Councils stöd på drygt 152 miljoner kronor är inte särskilt högt sett i ett europeiskt perspektiv. Som jämförelse var Stockholmsoperans anslag förra året på 528 miljoner kronor, medan Zürichoperan fick exceptionella 738 miljoner kronor. Då har London Coliseum 2 359 platser medan operahuset i Stockholm har 1 153 platser och salongen i Zürich 1 100. Men i Storbritannien förväntas alla scenkonstinstitutioner av tradition dra in substantiella summor i sponsorintäkter.

– Av vår budget kommer 40 procent från statligt stöd, medan biljettintäkter och intäkter från sponsring respektive kommersiell uthyrning står för 30 procent vardera, förklarar Bob Holland som varit biträdande operachef de senaste arton månaderna och i praktiken driver verksamheten.

– Tyvärr finns ingen skillnad mellan de politiska partierna när det gäller kulturstöd och vi får ingenting från regionen, Greater London Council, suckar han. För att motverka de sänkta offentliga anslagen måste vi därför öka biljettintäkterna. Och då ska man veta att vi har Englands största salong, vilket gör att varje uppsättning måste dra rejält med publik.

– Hos oss säljer Philip Glass fler biljetter än Verdi, påpekar Bob Holland. Här finns en förståelse mellan oss och publiken, som föredrar anglosaxiskt nytänkande framför äldre operaklassiker från kontinenten. Av de europeiska operahusen på kontinenten har vi mest kontakt med Komische Oper i Berlin. Deras övergripande mål liknar våra och operachefen och regissören Barrie Kosky talar samma språk som vi, både konstnärligt och bokstavligt.

Året 2014 gav ENO hela 18 uppsättningar, som 2017 blev bara elva och i dag halkat ner till åtta. Totalt spelas 85 föreställningar under högsäsongen från september till april. Brittiska operabedömare har beklagat detta, men åtgärderna har gett resultat.

– Vi har haft våra största publikframgångar på länge med Philip Glass *Akhnaten*, Gilbert and Sullivans *Iolanthe* och Gershwins *Porgy och Bess*, påpekar presschefen Isabelle Stocker. Beläggnigen har ökat med elva procent och vår kassa är nu bättre än någon gång under det senaste årtiondet.

"Beläggnigen har ökat med elva procent och vår kassa är nu bättre än någon gång under det senaste årtiondet."

Här måste man också nämna den stora satsning på fyra uppsättningar byggda på Orfeusmyten som ENO gjorde hösten 2019. Recensionerna var blandade. Men ingen uppsättning har tolkat myten på klassiskt vis där Orfeus, Apollons son, sjunger så vackert att vindarna slutar blåsa och floderna stannar på sin väg mot havet och genom sin röst lyckas övertala gudarna i Olympen att återlämna Eurydike från dödsriket.

I Glucks *Orfeus och Eurydike* görs den manliga huvudpersonen av mezzosopranen Alice Coote, som började sin karriär på denna scen för snart tjugo år sedan. Alla roller dubbleras av Wayne MacGregors dansare, vilka regelbundet tar över såväl scen som handling.

Den begåvade regissören Emma Rice fick ta sig an Offenbachs *Orfeus i underjorden*; en skarp, humoristisk parodi på Glucks happy-end-opera. Scenen luktar här metoo och helt följdriktigt ägnar sig guden Pluto åt människohandel medan Eurydike som hans offer får vandra från gud till gud.

Harrison Birtwistles *The Mask of Orpheus* är ett oerhört komplext verk musikaliskt, komponerat på 1970-talet när kör och orkester kunde svälla oproportionerligt och elektronmusikinslag var självklara. Operahusets konstnärlige ledare David Kramer stod här för en våldsamt överdådlig, karamellfärgad produktion. The Guardians recensent menade att uppsättningen snarare hörde hemma på karnevalen i Rio eller på De dödas dag i Mexiko. Här fanns jonglörer, mimare och latexklädda nunnor, medan Orfeus struttade runt med läppglans och högklackade skor.

Oavsett vilket betyg man ger de enskilda uppsättningarna är denna ambitiösa operaserie värd en stor konstnärlig hyllning. Men för den konstnärlige chefen David Kramer, född på en farm i USA, innebar detta slutet på hans tid på London Coliseum. Han sa upp sig förra våren men fanns kvar i kulisserna tills premiärerna var i hamn. Han är en av många chefer och mellanchefer som hoppat av sedan stjärnsmällen 2015.

Den tidigare vd:n Cressida Pollock har erkänt att ENO då var nära att gå under. En omedelbar åtgärd var att skära hårt i personalens löner. En annan var att hyra ut Coliseum till allt från kommersiella musikaluppsättningar till ryska balettensembler.

Operaledningen har erkänt att den fått kritik för uthyrningarna, men påpekar samtidigt att det gett effekt. Nackdelen är att Arts

Council i värsta fall kan få ett nytt skäl att skära i anslagen när de omprövas 2022, genom att då hävda att ENO lika mycket är en gästspelsscen som ett operahus för kvalitetsopera.

Orsaken till den statliga myndighetens njugghet är rapporten *Rebalancing our Cultural Capital* från 2012. Hälften av statens anslag gick till London, menade rapportförfattarna, och med de indirekta stöden fick huvudstaden hela 81 procent av totalsumman. Londonborna erhöll i snitt 69 pund av kulturpengarna per person, medan resten av England fick 4,50 pund.

"Vår typiska publik är engagerad, välinformerad och mycket positiv till kultur."

Denna obalans åtgärdas nu gradvis och första offret i London var just ENO. Allt har sitt ursprung i den växande politiska konflikten i Europa mellan de kosmopolitiska storstäderna och de eftersatta regionerna, som i England fått en extra dimension genom Brexit.

Som ett resultat av detta har Opera North utvecklats starkt på alla plan. Deras bas är Leeds där man disponerar Grand Theatre med en scen på 1 500 platser, men Opera North spelar även i städer som Nottingham och Newcastle i det gamla industriområdet i mellersta England. Opera North grundades av ENO men knoppades av 1981.

Det är oundvikligt att göra en jämförelse mellan English National Opera och Royal Opera House, Covent Garden. Publiken på

London Coliseum är påfallande informellt klädd, särskilt jämfört med de mer uppklädda besökarna ett par kvarter bort. Biljetterna på ENO är klart billigare än hos grannen, de dyraste kostar cirka 1 500 kronor och de billigaste 130 kronor.

– Vår typiska publik är engagerad, välinformerad och mycket positiv till kultur, berättar marknadschefen Carolyn Sims. Genom den statistik vi delar med övriga teatrar i West End vet vi att samma publik också ser pjäser och musikalerna i området, liksom utställningar. Och alla Londonbor känner till oss!

– Ungdomar under 18 år går in gratis under helgerna och det finns ett särskilt program kallat *Access All Arias* för personer mellan 16 och 29, fortsätter Carolyn Sims. Dessa satsningar har gjort att vi fått ner snittåldern dramatiskt, från 67 till 59 år, och skaffat oss en lite större social bredd tack vare den nya publiken. Fördelningen mellan män och kvinnor är ganska jämn.

Slutfrågan går tillbaka till Bob Holland. Lyckas ni i er ambition att göra opera för alla?

– Vi har inte riktigt nått fram ännu, svarar han. Men vi är på väg dit.

I sommar tillträder Annilese Miskimmon som ny konstnärlig ledare. När detta skrivs är hon kvar som operachef i Oslo, men hon har redan från årsskiftet påverkat repertoaren på London Coliseum. I intervjuer i brittisk press har hon talat mycket om att det behövs en ökad kvinnlig representation inom operan i allmänhet och inom brittisk opera i synnerhet. ■■

1. *English National Opera. Foto: Grant Smith.*
2. *English National Opera.*
3. *Bob Holland.*
4. *Anthony Roth Costanzo i Akhnaten. Foto: Jane Hobson.*
5. *Rebecca Bottone i Akhnaten. Foto: Jane Hobson.*
6. *Keel Watson i Akhnaten. Foto: Jane Hobson.*
7. *Scen ur Orfeus i underjorden.*
- 8–11. *Scen ur The Mask of Orpheus. Foto: Alistair Muir.*

Stravinskijfestival

5-14 mars

Stravinskij's mest omvälvande verk
på Malmö Live med Robert Trevino
och Malmö SymfoniOrkester

→ **Biljetter:** malmolive.se/mso

CANDIDE

Joel Anmo, Jeremy Carpenter, Miriam Treichl och Klas Hedlund

Redan i den uppstudsiga, sprättiga uvertyren till Candide sätter Leonard Bernstein an tonen. Detta är en humoristisk operett och en mild drift med europeisk operakonst. Allt bygger på Voltaires välkända idéroman från 1759 om den oskyldige Candide och hans Kunigunda som fått lära sig att de bor i den bästa av alla världar – tills kriget kommer på besök.

KUNGLIGA OPERAN
RECENSENT: INGVAR VON MALMBORG
FOTO: SÖREN VILKS

Av detta har Kungliga Operan gjort en uppsättning med ett fantastiskt gott humör. Här använder man operascenens alla möjligheter – och förmodligen halva årets budget.

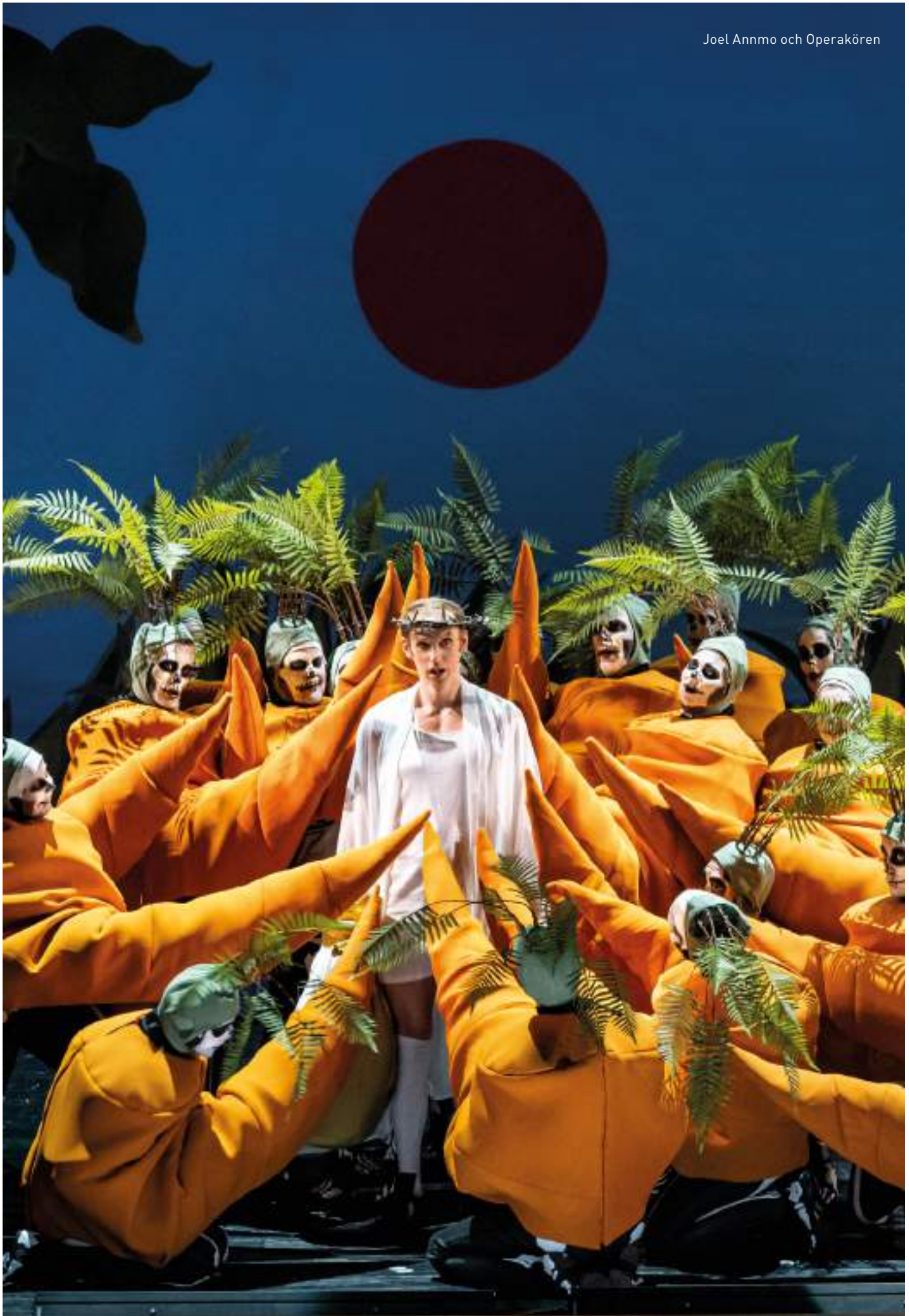
I inledningsscenen ser Candide och Kunigunda ut som giftsvampar förklädda till barngodis. Kören sprätter runt i skelettkostymer och i det tropiskt prunkande El Dorado omringas den Kristuslike huvudpersonen av erigerade gröna insekter som lystet påtar och petar på honom. I en annan scen hugger man benet av en fånge så att teaterblodet sprutar och lite senare får karaktärerna glatt simma över Atlanten. *Läderlappen* är med på ett hörn.

Följdriktigt alltihop. I Leonard Bernsteins verk finns ett tydligt populärkulturellt drag och musiken vrider sig mot tango, tjugotalsjazz och italienska slagdängor. Uppsättningen är lätt att ta till sig och Ole Anders Tandbergs regi är konsekvent i sitt lite rebelliska, maximerade uttryck. Publiken belönade ensemblen med långa applåder och gick leende ut i Stockholmsnatten.

Elin Rombo och Klas Hedlund

En höjdpunkt är den välkända scenen där Kunigunda blivit hålldam åt såväl ärkebiskopen av Paris som en judisk köpman. **Elin Rombo** gör en lysande framställning i den ganska knepiga ”Glitter and Be Gay”. Den kräver inte bara en driven och elegant sopran utan också en begåvning som komedienn och Rombo behärskar alltihop mycket väl. Scenen stannar kvar efteråt, inte minst för den lite bittra eftersmaken mitt i det multierotiska glampartyt.

Joel Annmo har en vacker men lite återhållen tenor. Rösterna fungerar bra i denna operett där hans roll är den naive, lättlurade ynglingen som närmast obefläckad jagar sin älskade tvärs över haven. Medan samma karaktär i Voltaires roman tvingas bli slav och utsätts för hårda prövningar, allt för att visa att detta kanske inte är den bästa av världar.

Han gör en fin sånginsats i Kunigundas hus i Paris när han, mer sorgset än överraskat, lamenterar över hennes öde i ”You were dead, you know”. Ännu starkare är han i slutet med ”Nothing More Than This”. Till slut har han hittat Kunigunda som tvättar tallrikar i Venedigs kanaler, utsliten och förbittrad. Men vad tjänade alltihop till – var hela resan förgäves?

Hela tiden finns ett bakomliggande allvar i Bernsteins *Candide*. Arméerna som bryter in på Thunder-ten-Trunckhs lyckeboslott i Westfalen, huvudpersonernas barndomshem, är våldsamt destruktiva och skonar ingen. I den allra första versionen – det blev ett antal innan slutversionen 1989 – fanns gliringar åt utrensningarna i Hollywood på 1950-talet. De togs snabbt bort, men kvar finns mer subtila gester.

En stark, framträdande och uppskattad roll gör **Miriam Treichl**, den gamla damen med en halv skinka, som på träffsäker brittisk överklassengelska kommenterar förloppet och helt övernaturligt – detta är ju opera – lyckas finnas med hela tiden.

På väg till Sydamerika sjunger hon ”I am so Easily Assimilated”, och berättar om sin polsktalande pappa och sin barndom i Rovno Gubernya på det ryska slättlandet. Det är flyktingens eviga sång, invandrarens tillkämpade glättighet, men kanske mer specifikt de östeuropeiska judarnas erfarenhet. Texten är skriven av Leonard Bernstein, som 1977 valdes in som ledamot i Kungliga Musikaliska Akademin i Stockholm, och hans hustru **Felicia**.

Ett avslutande ord om dirigenten **Stefan Klingele**. Bra gjort! 🎭

BERNSTEIN: CANDIDE

Premiär 25 januari 2020.

Dirigent: Stefan Klingele

Regi: Ole Anders Tandberg

Scenografi och ljus: Markus Granqvist

Kostym och mask: Lena Lindgren

Koreografi: Joakim Stephenson

Kormästare: James Grossmith

Solister: Joel Annmo, Elin Rombo, Jeremy Carpenter, Miriam Treichl, Matilda Paulsson, John Erik Eleby, Klas Hedlund, m.fl.

Dansare: Bernhard Cauchard, Yvan Auzely

www.operan.se Spelas t.o.m. 8 maj

Valkyrian

GÖTEBORGSOPERAN • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: LENNART SJÖBERG

I Richard Wagners tetralogi Nibelungens ring är hon helt osynlig, denna utnyttjade och till döds misshandlade kvinna som överguden Wotan har valt som urmoder till det nya släkte som han avlar för att skydda de hotade gudarna. Man kan undra varför denna kvinna, en av de viktigaste gestalterna för hela utvecklingen, blir så undanskuffad. Detta så nödvändiga och avgörande verktyg för Wotans hopplösa försök att rädda den dödsdömda gudavärlden får av Wagner inte ens ett eget namn. Han som annars brukar ge kvinnorna de mest aktiva och framträdande rollerna i sina operahandlingar.

Henne har man faktiskt inte funderat över förrän hon skymtar fram i Göteborgsoperans *Valkyrian*, när delar av förhistorien stumt återges i inledningens stormiga orkesterförspel. *Rhenguldets* inskription på scenväggen "Hur det börjar" suddas ut och ersätts av "Hur allt går" när **Stephen Langridge** fortsätter sitt rättframma berättande av sagan om ringen. Langridges vardagligt nertonade förhållningssätt, återverkar på flera scener och ger oväntade intryck samt öppnar för nya perspektiv. Han raserar ofta överbyggnaden av konventionellt Wagnerskt idégods och det ger en självklar friskhet och närvaro i flera scener. Man inser för första gången, till exempel, hur utsatt den lille Siegmund måste ha känt sig när fadern överger honom i skogen. Samspelet mellan tvillingparets trevande igenkänning och kärlek är inte redan från början märkt av ödesmättad tragik eller "Wälsungenleid". **Elisabet Strids** Sieglinde, både vardaglig och med naturlig resning, tycker inte bara synd om sig själv och **Brenden Gunnells** allt annat än hjältelike Siegmund kommer man definitivt att minnas. Minnesvärd och gripande och varmt mänsklig blir också dödsförkunnelse-scenen mellan Siegmund och **AnnLouice Lögdlunds** Brünnhilde.

Det är i sådana scener som Göteborgsoperans *Valkyrian* har sin styrka. Fortfarande kvarstår förkonstlade och verkningslösa regi- och scenografidetaljer, vars betydelse finns mer i regissörens och scenografen **Alison Chittys** huvuden än i publikens upplevelse och förståelse, men mycket har här rensats bort. Till exempel är den irriterande distanseringseffekten med iakttagande stumma gestalter i handlingen (en på sista tiden ofta använd trend bland *Ringens* regissörer) betydligt mer diskret och har till och med ibland en begriplig funktion.

En av de största tillgångarna på Göteborgsoperan är dirigenten **Evan Rogister**, som ur orkestern får fram ett vitalt och dynamiskt Wagnermusicerande. Han har ett friskt, ofta lite respektlöst och egensinnigt förhållande till orkestervävens ledmotivsmönster med avvikande tempi och dynamikförskjutningar, som bryter upp motivens traditionella ackompanjerande av det dramatiska skeendet.

Till förfogande har han ett utmärkt sångarlag med smidigt välegaliserade och effektiva röster som hänger med i Rogisters och

WAGNER: VALKYRIAN

Premiär 1 december, besökt föreställning 15 december 2019.

Dirigent: Evan Rogister

Regi: Stephen Langridge

Scenografi och kostymdesign: Alison Chitty

Ljusdesign: Paul Pyant

Rörelseinstruktör: Annika Lindqvist

Solister: Brenden Gunnell, Mats Almgren, Anders Lorentzson, Elisabet Strid, AnnLouice Lögdlund, Katarina Karnéus, Carolina Sandgren, Gabriella Locatelli, Julia Sporsén, Hege Høisæter, Åsa Thyllman, Matilda Paulsson, Natalia Salavei, Ann-Kristin Jones.

www.opera.se

musikernas frejdiga orkesterspel. Göteborgsoperan har ambitionen att göra sin *Ring* utan hjälp av utländska sångarkrafter och de lyckas bra. Förutom den amerikanske tenoren Brenden Gunnell är samtliga medverkande svenskar. AnnLouice Lögdlund som Brünnhilde och Elisabet Strid som Sieglinde, båda med slagkraftiga strålände stämmor, visar att vi fortfarande är världsbäst på att producera högdramatiska Wagnersopraner. Anders Lorentzson gör ett gripande tragiskt porträtt av den livströtte och konfliktmarterade överguden. Katarina Karnéus är en härligt övertygande Fricka-primadonna. Därtill en sturskt sjungande valkyriehop som inte rider på bevingade hästar utan på strängt tyglade nakna krigshjältar.

Här får Rogister ändå se upp. Dagens Wagnerröster har sällan ett stadigt mellanläge, vilket leder till att rösterna ofta dränks av orkestern. Det blir i de långa deklamatoriska dialogpartierna irriterande, något som Wagnerdirigenter numera i allt högre grad tyvärr måste ta mer hänsyn till. Brenden Gunnells smattrande och personligt färgade tenor och Mats Almgrens högvälvda rika bas är härvidlag härligt klangfulla undantag.

Det finns en hel del att glädjas åt i denna uppsättning. Ändå är det svårt att se vad man egentligen vill med denna *Ring*, förutom att visa musklerna i det mest prestigefyllda av operabyggen och dessutom göra det miljövänligt. En tydligt accentuerad helhetsidé måste till för att ett sådant sönderanalyserat och idémässigt rikt operaverk som *Ring* ska nå full verkan. Kanske kommer det att synliggöras i de återstående delarna. I och med denna *Valkyrian* ser man ändå nyfiket och förväntansfullt fram emot ”hur det går” i Göteborgsoperans fortsatta *Ring*-smidande. :||

Thomas Atkins och Kerstin Avemo

LA BOHÈME

Teamet till Göteborgsoperans nyuppsättning av La Bohème har förlagt handlingen till tidigt 1970-tal i efterdyningarna av studentrevolten i Paris. Ett gäng fraseradikala ungdomar på marginalen bor i en vindsateljé, där Schaunard och Colline är ett par. Anton Ljungqvist gör trots sin resliga lekamen en efemär karaktär som är riktigt trovärdig. Partnern Colline görs av Henning von Schulman med fint bitt i repliken parat med en sonor bas. Det är en ungdomlig touche över hela uppsättningen, med rolldebuter främst för de kvinnliga sångarna.

GÖTEBORGSOPERAN • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: LENNART SJÖBERG

Starkast intryck gör Göteborgsoperans orkester som under **Karen Kamenseks** ledning får fram ett oerhört nyanserat orkesterspel med många fina individuella insatser, inte minst bland träblåsarna. Hon är en sångardirigent, som aldrig driver sångarna framför sig så att det känns forcerat. Samspelet mellan orkesterdiket och sångarna var optimalt. Kamensek utgår från vad de kan och förmår och hennes tolkning är så rak – här saknas alla spår av sentimentalt orkesterpräl som ibland kan smygas in i vissa *Bohème*-uppsättningar.

Mimi, **Kerstin Avemo**, började lite trevande i första akten för att i de båda slutakterna växa i vokal intensitet. Hon kommer från det lyriska hållet men hennes rolldebut övertygar stort, inte minst sceniskt med ett närmast hudlöst utspel. Inledningsvis saknade jag

ett mer krämigt mellanregister, men det kompenseras med en fin höjd och utsökta nyanser. Jag har följt Avemos karriär och aldrig har hon släppt ifrån sig något ofärdigt varken sångligt eller sceniskt. Allt hon presterar är helgjutet. Men den stora sensationen var den nyzeeländske tenoren **Thomas Atkins** Rodolfo med sin både virila och egaliserade stämma. Helt slaggfri röst och med en höjd som imponerade stort. Det är som en glimmande diamant som säkert kan facettslipas ännu mer. Det ska bli roligt att följa hans fortsatta utveckling.

Så fort Musetta är på scenen gör hon den till sin, vilket **Mia Karlsson** gör med råge, inte minst i Momusscenen med kristallklar höjd. Min enda invändning är dirigentens lite väl långsamma

tempo i valsarian. Musetta är den enda av bohemerna där man kan se en riktig utveckling i rollkaraktären, från en våpig älskarinna åt Alcindoro (**Mats Almgren**) till en varm, katolskt bedjande människa vid Mimis dödsbädd. Och då ska man betänka att **Giacomo Puccini** inte alls var en kyrkans man. **Luthando Qave** är en klippa som Marcello med fint bett i repliken och trovärdigt agerande. Det är en sångare som hela tiden växer med de uppgifter han får.

Göteborgsoperans eminenta scenmaskineri gör att scenbytena går snabbt och smidigt. I båda ytterakterna flyttas vindsateljén in mot fonden. Julmarknaden i Momusscenen har fått ett nästan kitschigt drag av scenografen **Fly Davis** och för den kulörta ljussättningen svarar **Jack Knowles**. Davis har också gjort den personliga kostymdesignen, vilket inte minst märks i nämnda scen. **Max Websters** regi är inte i första hand omskakande men den förtätas allt mer under spelets gång, inte minst i de två sista akterna. Här finns ett brett spektrum från spelad uppsluppenhet till stor tragik.

Göteborgsoperans nya *Bohème* är en succé och uppsättningen kommer säkert dra utsålda hus, liksom premiärföreställningen där det inte fanns en enda tom plats. :||

PUCCINI: LA BOHÈME

Premiär 1 februari 2020.

Dirigent: Karen Kamensek

Regi: Max Webster

Scenografi och kostymdesign: Fly Davis

Ljusdesign: Jack Knowles

Koreografi: Ann Yee

Kormästare: Folke Alin

Solister: Kerstin Avemo, Thomas Atkins, Luthando Qave,

Mia Karlsson, Henning von Schulman, Anton Ljunqvist,

Daniel Ralphsson, Mats Almgren, m.fl.

www.opera.se Spelas t.o.m. 15 september.

Scen ur La Bohème

MALMÖ OPERA • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: JONAS PERSSON

Malmö Opera har för vana att helst gå över ån efter vatten när huvudroller ska besättas. Vill man se och höra svenska sångare i ledande partier är det bättre att söka sig till Valkyrian i Madrid än till Tosca i Malmö. Men det ska omedelbart tilläggas att man i Malmö har utvecklat ett gott spårsinne när man ger sig ut på jakt på den internationella sångarmarknaden. Huvudrollen i den nya uppsättningen delas mellan armeniska Lianna Haroutounian, åtta föreställningar, och amerikanska Shelley Jackson, sju föreställningar.

Lianna Haroutounian och Dimitris Paksoglou

De har båda rätt nyligen inlett sina karriärer och är knappast kända tidigare för en svensk publik. Men båda är högst kompetenta toscor. Haroutounian har den mer spintomässiga rösten, full av kraft och klarhet, men också av lyster och fräschör även i de mest utsatta lägen. Ännu mer så Shelley Jackson som visserligen har en litet lättare stämma, men den fylls av underbart rik klang när hon tar i med kraft. Det är en fröjd att höra dem båda, även om det på bägge håll finns ett och annat att utveckla i rollgestaltningen.

Grekiske **Dimitris Paksoglou** är en Cavaradossi utan västmediterrana oarter i sin tenor. Han är ingen konventionell latin lover, snarare en rejäl och rättänkande karl som vokalt mycket vackert pendlar mellan ett jublande Vittoria-utbrott och sorgset inåtvänt "E lucevan le stelle".

Vladislav Sulimsky från Mariinskijteatern har tidigare med framgång gästtat Malmö, senast som Rigoletto, och hans Scarpia är isande stark i sin depraverade elegans.

Detta är ändå ingen sångardriven *Tosca*, den avsevärda laddningen i uppsättningen emanerar från orkesterdiket, där den nye chefsdirigenten **Steven Sloane** skickar ideliga gnistor upp till scenen. Orkestern spelar med skärpa, klarhet och intensitet, och Sloane tar ut dramatiken ordentligt utan att täcka sångarna.

Tosca är ju en rätt tung historia, allt går illa, och det accentueras genom scenografen **Erlend Birkelands** höga murverk, den ena muren

innanför den andra. I slutscenen på Castel Sant'Angelo öppnar sig fonden mot en nattsvalt himmel, inte den sedvanliga gryningen.

Sofia Jupither står för regin och har valt en konventionell läsning av dramat, det finns inget som man inte sett åtskilliga gånger förut. Men det kan också uttryckas så att hon lutar på slagkraften både i den melodramatiska handlingen och i Puccinis raffinerat brutala musik. Det saknas en del psykologiskt detaljarbete men all tajming är perfekt, vilket skapar intensiv laddning i den egentligen rätt gräsliga andra akten med dess frossande i tortyr, våldtäkt och mord.

Och detta är något som publiken i Malmö tagit till sig, salongen på Malmöoperan är mycket stor, men alla föreställningar har varit så gott som utsålda. 🎭

PUCCINI: TOSCA

Premiär 20 december 2019, besökt föreställningar 20 december 2019 och 28 januari 2020.

Dirigent: Steven Sloane

Regi: Sofia Jupither

Scenografi: Erlend Birkeland

Kostym: Maria Geber

Ljus: Ellen Ruge

Solister: Lianna Haroutounian/Shelley Jackson, Dimitris Paksoglou, Vladislav Sulimsky, Anton Eriksson, Bengt Krantz, Conny Thimander, Eric Roos, Thomas Hildebrandt.

www.malmoopera.se

YOUR NEXT TOUR RESOR 2020

HÄRLIG MUSIKRESA TILL BERLIN

Reseledare Niklas Lindblad - 18 - 22 MARS

Fyra nätter på underbara Hotel Grand Westin. Symfonikonserter i Berlinerfilharmonins Konzerthaus. Ett ovanligt gästspel av Nationalorkesteren från Republiken Baschkortostan. Antonin Dvorák konsert för CELLO OCH ORKESTER. Piotr Tchaikovsky SYMFONI NR. 5. Vi besöker två av operahusen och njuter av Bizets CARMEN på Staatsoper och Verdis LA TRAVIATA på Deutsche Oper.

WIEN MED TVÅ OPERAFÖRESTÄLLNINGAR OCH EN ORKESTERKONSERT

Reseledare Lennart Stockblad - 18 - 22 APRIL

På Wiener Staatsoper hör vi Richard Strauss ROSENKAVALJEREN med Camilla Nylund som Fältmarskalkinnan. Vi hör också Rossinis ITALIENSKAN I ALGER. I det vackra Palais Auersperg njuter vi av musik av Mozart och Johann Strauss framförd av Residensorkesteren, en av Wiens främsta orkestrar. Middag och luncher med drycker. Visning av slottet Hofburg och Stadspalais Liechtenstein. Utfärd till Eisenstadt och vinprovning i Rust.

Välkomna till musikens Wien!

MÖT VÅREN I PRAG - 5 - 9 MAJ

Prag, "Den gyllene staden", är inte bara en av Europas vackraste städer utan även en av de kulturellt mest högtstående. Inte minst vad gäller stadens musikliv. Staden kan ståta med konstmuseer i världsklass och har hela tre operahus. Vi besöker alla tre, för att njuta av FIGAROS BRÖLLOP, LA BOHÈME och Smetanas LIBUŠE. Vi hinner också med ett besök på det vackra slottet Cesky Sternberk.

OPERATÅGET GÅR TILL KÖPENHAMN - 17 - 20 MAJ

På vårens tågresan till den danska huvudstaden kommer vi uppleva konsertprogram av LUDWIG VAN BEETHOVEN med Bremen Kammarorkester och solist Elisabeth Leonskaja. Vi går på nya operahuset och ser Verdis LA TRAVIATA och vi gör en skön utflykt till det spektakulära Louisiana Museum of Modern Art. Utflykt till slottet Frederiksborg. Vi äter och dricker givetvis gott på resan.

PINGSTFESTSPELEN I SALZBURG MED BERLIOZ/ GLUCK & DONIZETTI MED CECILIA BARTOLI

Reseledare Niklas Lindblad - 29 MAJ - 2 JUNI

Vår musikaliska resa till Salzburg börjar med Berlioz/C.W. Glucks ORPHÉE i det "Stora Festspeleshuset" i en version av den berömda regissören och koreografen John Neumeier. Dessutom en nyuppsättning av Donizettis DON PASQUALE med Cecilia Bartoli i "Haus für Mozart". Vi besöker Salzkammergut, St. Gilgen och St. Wolfgang. Visning av kejsarvillan i Bad Ischl, en av Österrikes välkända kurorter.

SPÄNNANDE OPERA OCH KONSTRESA TILL RIGA

Reseledare Torbjörn Eriksson - 10 - 14 JUNI

Följ med till en av EU:s mest spännande städer med fantastiska sevärdheter och vackert operahus. På Nationaloperan i Riga får vi uppleva Mozarts DON GIOVANNI och Tjajkovskijs SPADER DAM. Vi ser kulturskatterna i Lettlands huvudstad med norra Europas i original bäst bevarade Jugendbyggnader. Utflykt till slottet Rundale, sommarresidens till greven av Courland.

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

Reseledare Johan Molander - 5 - 9 JULI

Världens vackraste operafestival har den kallats, den årliga festivalen på Olofsborgs fästning i Savonlinna (Nyslott). Ta några dagars sommaresemester i det finländska insjöområdet och passa på att njuta av två av operafestivalens verkliga höjdpunkter: Verdis mästerverk LA TRAVIATA och Bizets CARMEN. Vi hinner bl.a med en ångbåtstur på sjön Saimen.

UPPLEVELSERIK MUSIKKRYSSNING OMBORD PÅ M/S ROYAL CROWN

Reseledare Johan Molander - 26 AUGUSTI - 3 SEPTEMBER

Följ med på en fantastisk resa på floden Rhen, från Schweiz genom Frankrike och Tyskland till Holland, ombord på M/S Royal Crown. Under färden med denna bekväma och lyxigt inredda flodkryssare bjuds vi på de mest utsökt komponerade rätter tillsammans med viner från regionerna vi passerar genom. Vi gör också flera strandhugg med guidade rundturer, kulturhistoriska besök och tillfällen till provning av såväl Rhenviner som Alsaceviner. Operasångarparet Alexandra Büchel och Fredrik Zetterström kommer att uppträda för oss.

SEPTEMBER I VENEDIG

KANSKE VÄRLDENS MEST ROMANTISKA STAD

Reseledare Johan Molander - 7 - 11 SEPTEMBER

Här får vi uppleva två av Verdis stora verk, LA TRAVIATA och AIDA, på det berömda operahuset La Fenice. Dessutom en konsert i ett av Venedigs många palats. Vi besöker också den enastående Teatro Olimpico i Vicenza, en 1500-tals teater som är helt unik och oerhört vacker.

YOUR NEXT TOUR

-din bästa reseklubb

Kommendörsgatan 37 • 11458 Stockholm

Tel: 08611 51 50 • info@yournexttour.com • www.yournexttour.com

COSÌ *fan* TUTTÈ

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MIKLOS SZABO

Tim Alberys och Tobias Hoheisels uppsättning av Mozarts Così fan tutte, som hade premiär i Köpenhamn i november, uppges i programmet vara "ett samarbete" med Opera North i Leeds. Jag letar litet och finner att i Leeds gick den här uppsättningen upp senast 2016, men premiären ägde rum redan 2009. Dessförinnan kunde den ses även på New York City Opera 2006. Inte vad jag kallar samarbete. Dessutom har den förmodligen också visats på andra ställen.

Sådana turnékoncept kan ju ha sina pekuniära fördelar för regissör och scenograf och har delvis blivit en nödvändighet för ekonomiskt trängda operahus. Men det rör sig om ett konstnärligt problematiskt fenomen. En operauppsättning med verklig konstnärlig substans bör helst emanera ur en gemensam ensembleinsats ledd av en regissör som vill säga något viktigt med detta verk just då och där. Ett verkligt samarbete mellan operahus kan absolut fungera utmärkt, men uppsättningar som forslas från operahus till operahus under årtal tenderar att bli tomma skal, där man bara stoppar in nya sångare på respektive operaort. Det kan sjungas nog så bra, men helheten blir livlös och trist.

Så är det med denna redan till premiären slitna *Così fan tutte*. Albery och Hoheisels idé är att placera handlingen i en stor camera obscura, en gammaldags lädkamera, där historien om Don Alfonsos hjärtlösa experiment utspelas som en kärlekshistoria vänd upp och ner på camera obscura-vis. Kläderna är 1700-tal och man får föreställa sig att Don Alfonso är en rationalistisk upplysningsfilosof som för en mekanistisk världsbild i bevis.

Med detta som utgångspunkt spelas historien rakt av utan någon större hänsyn till alla de fantastiska psykologiska subtiliteter som Mozarts musik är fylld av. *Così fan tutte* är en av mina favoritoperor, men här har jag av och till ganska tråkigt.

Sångarna är rätt ojämna. **Anna Kasyan** som Fiordiligi spelar ut publikfriande temperamentsfullt men har en röst med besvärande gutturala inslag. **Matteo Macchionis** Ferrando har en välfokuserad men rätt trång tenor, och **William Dazeleys** Don Alfonso har en duglig röst utan personlig färg. I Dorabellas och Guglielmos roller

har man satt in två unga norska sångare, som tog examen på Operaakademiet i Köpenhamn så sent som i våras. **Kari Dahl Nielsen** har en varm och fyllig mezzo och gör en utmärkt Dorabella, medan **Magnus Ingemund Kjelstad**, Guglielmo, säkert kan utvecklas ytterligare. Vid den föreställning jag såg hade ungerska **Mária Celeng** hoppat in som en alldeles förträfflig Despina.

Paul Goodwin leder Det Kongelige Kapel i ett rejält, rustikt och inte så subtilt musicerande, där blecket ibland har en alltför dominant roll. ■■

MOZART: COSÌ FAN TUTTE

Premiär 12 november, besökt föreställning 24 november 2019.

Dirigent: Paul Goodwin

Regi: Tim Albery

Scenografi och kostymdesign: Tobias Hoheisel

Ljusdesign: David Finn

Solister: Anna Kasyan, Kari Dahl Nielsen, Mária Celeng, Matteo Macchioni, Magnus Ingemund Kjelstad, William Dazeley.

www.kglteater.dk

Anna Kasyan och Kari Dahl Nielsen i *Così fan tutte*

ORPHÉE

Inledningen till Orphée är lysande. Den ger hela narrativet. En jäsande scen med otaliga parallellhistorier, vilka får konstnärerna i La Bohème att verka tafatta och smått fördomsfulla. I strålkastarljusets centrum, fast ändå utanför själva handlingen, finns den medelålders poeten, hyllad och eftersökt men också hånad av den yngsta generationen.

ENGLISH NATIONAL OPERA, LONDON • RECENSENT: INGVAR VON MALMBORG • FOTO: CATHERINE ASHMORE

På detta franska kulturkafé, där antalet wannabes är betydligt fler än antalet kreatörer – som så ofta – regerar i stället Cégeste. Han är poeten på modet, hårt drivande och precis så samvetslös som omvärlden vill ha honom. Så vrålet av motorcyklar. En duns. En kropp som faller i slow motion på en screenbild. Tystnad. Döden har trätt in i handlingen, som sig bör i en opera där Orfeus är huvudpersonen.

I slutet av en orolig säsong, en av flera, spelar English National Opera i London *Orphée* av **Philip Glass**. Det här är den fjärde och sista uppsättningen på samma tema: tidigare under hösten har man framfört Glucks 1700-talsopera *Orfeus och Eurydike*,

Offenbachs operett *Orfeus i underjorden* och Harrison Birtwistles *The Mask of Orpheus*, som hade urpremiär på ENO 1986.

I sin version följer Philip Glass nära en efterkrigsfilm av den franske författaren, filmaren, konstnären och akademiledamoten Jean Cocteau. Här har poeten/huvudpersonen samma namn som den mytologiske hjälten men starka drag av Cocteau själv. Till historien hör att Philip Glass komponerade *Orphée* under tidigt 1990-tal, efter hans sambos död.

Philip Glass har alltid arbetat i utkanterna av konventionell opera och teater och på ENO har regissören **Netia Jones** gift ihop

Nicky Spence, Sarah Tynan, Anthony Gregory och Jennifer France

musikteatern med filmen, bildkonsten och rörelseestetiken. Med vridscenen ständigt i gång skapas glidande miljöer, ibland uppbyggda av rekvisita och ibland av ljusprojektioner eller bådadera. Sekvenser ur Cocteau's film visas flitigt, ofta dubblade med solister i snarlika kostymer och frisyrer. Den diffust halvgenomträngliga grundstämningen skapas genom en skicklig ljussättning.

Den antika myten handlar om Orpheus stora kärlek till Eurydike. Men poeten, här effektivt gestaltad av den australiensiske barytonen **Nicholas Lester**, är i stället besatt av den strama, svartklädda, tydligt franskinspirerade *The Princess*.

Prinsessan görs av sopranen **Jennifer France** som en förförerska med vassa dominatrixskor. Cégeste, som sjungs av den uppåtsträvande unge brittiske tenoren **Anthony Gregory**, förvandlas till en slav som efter motorcykeldöden blivit ett andeväsen som lunskar fram ett par meter efter henne. Och hon pressar sig självklart in i poetens liv. Hon är dödens kurir, vilket förklarar hans starka attraktion – en lockande utväg ur ett liv där inspirationen svalnar och familjelivet blir alltmer förutsägbart.

Det är vackert och suggestivt, väggar i muslin, korsvisa speglar, svartvit film och osviktig tajming. Problemen gäller inte uppsättningen, den är utmärkt med intressanta lösningar. Utan hur långt ett scenkonstverk byggt på myten om Orfeus, som ju spelade så vackert att gudarna gjorde ett undantag, kan avlägsna sig från själva ursprungsberättelsen. Här klamrar sig Orphée fast vid Prinsessan, helt utan förlösande självinsikt, medan Eurydike famlar runt i det ruinliknande dödsriket. Det skaver en smula.

Ett annat problem är musiken, som helt enkelt är ganska oinspirerande. Philip Glass distanserade amerikanska minimalism fungerar utmärkt i inledningen, och flödet är distinkt och förlorar aldrig riktningen. I övrigt reduceras det musikaliska svallet alltför mycket till att bli ett raster, en rutinartad bakgrund i ett semisurrealistiskt bildcollage. Vi väntar på att något ska lyfta, på kaskader och eruptioner, vilka aldrig kommer.

Efteråt känner sig åhöraren tom. Vad hände egentligen med musiken? :||

GLASS: ORPHÉE

Premiär 15 november, besökt föreställning 29 november 2019.

Dirigent: Geoffrey Paterson

Regi, kostymdesign och video: Netia Jones

Scenografi: Lizzie Clachan

Ljusdesign: Lucy Carter

Solister: Nicholas Lester, Sarah Tynan, Jennifer France, Nicky Spence, Anthony Gregory, Clive Bayley, m.fl.

www.eno.org

rest

WIENER STAATSOPER • RECENT: ERIK GRAUNE • FOTO: MICHAEL PÖHN

Manfred Trojahns opera Orest börjar med ett högt förfärligt kvinnoskrik. Det är Klytaimnestras dödsvrål som åtföljs av de förföljande hämndgudinnornas rop på Orestes. På Wienoperan går vi direkt in i Orestes ångestfyllda hallucinationer. Scenbilden, som regissören Marco Arturo Marelli också står för, är ett lutande golv, mörkt tillslutet av höga murar med spöklikt grönt ljus, där vi ser Klytaimnestras vålnad sväva fram. I orkestern hörs ett högt H i violinerna, en dödston – med samma ton mördar Wozzeck sin Marie i Albans Bergs opera.

Den sjuttioårige Manfred Trojahn har alltsedan sin första opera *Enrico* 1992 med sina fem sceniska verk etablerat sig som en av det fåtal kompositörer som inte blir engångsföreteelser utan som – om än blygsamt – kontinuerligt finner sin plats på operascenerna. Ett bevis på detta är *Orest*, som efter sin urpremiär i Amsterdam 2011 har satts upp på självaste Wiener Staatsoper.

Trojahn är i sitt tonspråk förankrad i och vidareutvecklar en traditionell modernism från 1900-talets början. *Orest* ligger i sin musikdramatiska profil i linje med expressionistisk-psykologiska operor som Strauss *Elektra*, Schönbergs *Erwartung*, Bartóks *Riddar Blåskäggs borg* och Bergs *Wozzeck*. En av Trojahns viktigaste förebilder är Richard Strauss. Trojahns *Orestes*-opera kan ses som en pendang till Strauss *Elektra*. Sångstämmorna växlar mellan dramatiskt recitativ och rena talpartier, som interfolieras av ett ofta brutalt orkesterkluster med ovanliga, färgrika instrumentbesätt-

ningar och rent solistiska instrumentslingor som vävs in med sångstämmorna. Wienoperans orkester under Michael Boders ledning hanterar den avancerade och snårigt krävande orkestersatsen briljant.

Ämnesval och text är från Trojahn själv och är naturligtvis tagen ur den antika myt som handlar om efterverkningarna av Klytaimnestras mord på sin make, den från trojanska kriget hemvändande segraren kung Agamemnon. Mordet leder ju till att sonen Orestes, påhejad av sin syster Elektra, hämnas genom att döda sin egen mor. Trojahns text utgår från Euripides tragedi *Orestes*, som fokuserar på Orestes skuld efter modermordet.

I persongalleriet möter vi också den ursprungliga orsaken till kriget, den sköna Helena och kung Menelaos och deras dotter Hermione. Trojahns utgångspunkt är Orestes förhållande till gudarnas krav

Georg Nigl som Orest

och påbud. I stället för att – som hos Euripides – försonas genom guden Apollons ingripande dödar Orestes Helena. Tillsammans med den skuldfria Hermione går han in i en framtid fri från skuld oberoende av gudarna, här i en av Nietzsche inspirerad sammansatt gudagestalt av både Apollon och Dionysos.

Marco Arturo Marellis uppsättning är välgjord utan att vara nyskapande. Barytonen Georg Nigl, som övertygande gestaltar den utsatte Orestes, Michael Laurenz som Menelaos, Laura Aikins, en Marilyn Monroe-liknande sköna Helena, och Ruxandra Donoses Elektra klarar sig alla bra i sina roller, även om man gärna hade sett premiärbesättningens Evelyn Herlitzius karismatiska intensitet som den hämndlystna systemen.

Den mest minnesvärda sångliga prestationen kom från Audrey Luna som Hermione. Det är den enda personen i dramat som är helt skuldfri, vilket uttrycks i svindlande koloraturslingor, som Luna förmedlade med total perfektion och renhet. Daniel Johanssons bokstavligen guldglänsande och ståtligt gudalika uppenbarelse som Apollon/Dionysos motsvaras av en likaledes strålände tenorstämman.

Wienoperans uppsättning bekräftar en genomarbetad produkt förankrad i tradition av den mest avancerade västerländska konstmusiken, därtill med en tänkvärd tvist på myten i linje med tysk antiktolkning med rötter hos Nietzsche och Hofmannsthal. Samtidigt infinner sig även en känsla av monoton. En och tre kvarts timme av oavbruten högsjänd expressionism känns samtidigt konventionell och förutsägbar. Till stor del beror det på att Trojahn, i likhet med många av dagens operakomponister, är mer intresserad av att skapa varierande och nya orkesterklanger än att skriva självständiga uttrycksfulla sångstämmor. Verket förtjänar ändå definitivt sin plats som en nutida operaklassiker. Och jag önskar att fler, mer genreöverskridande och lättamt fria ”postmoderna” musikdramatiska uttryck, får samma chans att kontinuerligt återkomma i operahusens repertoar. :||

TROJAHN: OREST

Premiär 31 mars, besökt föreställning 17 november 2019.

Dirigent: Michael Boder

Regi och scenografi: Marco Arturo Marelli

Ljus och kostym: Falk Bauer

Solister: Georg Nigl, Michael Laurenz, Laura Aikin, Ruxandra Donose, Audrey Luna, Daniel Johansson.

www.wiener-staatsoper.at

Julius CAESAR

TEATRO ALLA SCALA, MILANO • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: BRESCIA E AMISANO

Under de senaste decenniernas renässans för Händeloperor har La Scala inte varit särskilt framträdande. Händels mästerverk Julius Caesar har bara spelats en gång tidigare och detta för sextiotre år sedan. Då sjöngs titelrollen av basen Nicola Rossi-Lemeni och övriga roller av megastjärnor som Franco Corelli och Giulietta Simionato, artister som man definitivt inte förknippar med barockrepertoar.

Nu har La Scala inlett ett Händelprojekt som under kommande år skulle ha omfattat tre uppsättningar med Cecilia Bartoli i den kvinnliga huvudrollen i *Julius Caesar* 2019, *Semele* 2020 och *Ariodante* 2021. Men La Scala skulle inte vara La Scala om inte en dramatisk konflikt eller skandal dök upp. Cecilia Bartoli avsåg sig plötsligt sitt engagemang som protest mot att den konstnärlige chefen Alexander Pereira inte fått förnyat kontrakt. Men man lyckades ändå få en fullvärdig ersättare i **Danielle de Niese**, som utmärkt passade in i **Robert Carsens** uppsättning.

Händeloperor har numera blivit en tummelplats för de mest aparta och fantasifulla regi- och scenografidéer, vilket gör att Robert Carsens uppsättning av *Julius Caesar* känns lite blek och daterad. Han förlägger Julius Caesars äventyr med Cleopatra till ett odefinierat nutida ökenkrig, dock utan att ge tydliga implikationer till mer specifika nutida krig som IS eller kriget i Syrien. Uppsättningen är välgjord och elegant men knappast provokativ.

Här finns grymma krigsscener och filmatiskt showiga kärleksscener, där Carsen och scenografen **Gideon Davey** visar sin förmåga att fylla de långa statiska solonumren med dramatisk omväxling och mening. I den suggestiva arian "Va tacito e nascosto", där Julius Caesar beskriver hur försiktigt man måste röra sig i den egyptiska försåtliga politiken, ser man ett diplomatiskt utbyte av gåvor: ockupationsmakten romarna övverräcker fotboll och italienska kostymer samt exklusiva Fendiväskor och får tillbaka vita tunikor och vattenmeloner av egyptierna. Att man i Danielle de Niese har en filmstjärnetjusig Cleopatra gör att Carsen låter hennes förförelsearia "V'adoro, pupille" utspelas i en privat biosalong, där Julius Caesar sitter bekvämt nersjunken i en fätölj, medan tidigare Hollywood-Cleopatror som Claudette Colbert, Vivien Leigh och Elizabeth Taylor visas på en filmduk.

Giovanni Antonini, ledare för framgångsrika barockspecialister som Il Giardino Armonico, har här en stor traditionell operaorkester till sitt förfogande, mer van vid Verdi och Puccini. La Scala-orkestern, på tidstroga instrument, följer honom insiktsfullt och stilmedvetet och de lyckas få fram en stor och dynamisk klang, även om jag ibland saknade en distinkt kryddig transparens framför allt hos blåsarna.

I rollistan fanns fyra countertenorer, vilket väckte vissa farhågor om hur dessa skulle nå ut i La Scalas väldiga salong. De lyckades över förväntan och **Bejun Mehta** i titelrollen försvarade i stort sett sin position som en av världens mest framstående countertenorer, även om den helt övertygande dramatiska intensiteten saknades. **Philippe Jaroussky** (Sextus) gjorde en mycket lyckad La Scala-debut och hans ljusa sopranklang äger förvånande genomslagskraft. Dessutom gjorde han ett underbart porträtt av en velig morsgris, den mördade Pompejus hämndlystne son. Att den fantastiska alten **Sara Mingardos** subtila musicerande i modern Cornelias arior kändes för intima i det väldiga scenutrymmet störde inte nämnvärt.

Uppsättningens vokala triumf var den franske countertenoren **Christophe Dumaux** (känd i Sverige från *Ariodante* på Drottningholmsteatern i somras). Dumaux' virtuost ettriga koloraturer av ilska fyllde hela auditoriet, och som grädde på moset kompletterade han de vokala krumsprängen med riktiga akrobatiska halsbrytande frivolter. **Christian Senns** baryton, som den egyptiske generalen Achille, kompletterade utmärkt, i en produktion med så många höga röster i en uppsättning som trots vissa förbehåll bådar gott inför La Scalas fortsatta Händelprojekt. ■■

HÄNDEL: JULIUS CAESAR

Premiär 18 oktober, besökt föreställning 2 november 2019.

Dirigent: Giovanni Antonini

Regi: Robert Carsen

Scenografi: Gideon Davey

Ljus: Robert Carsen och Peter van Praet

Video: Will Duke

Koreografi: Rebecca Howell

Solister: Bejun Mehta, Danielle de Niese, Philippe Jaroussky, Sara Mingardo, Christophe Dumaux, Christian Senn, Renato Dolcini, Luigi Schifano.

www.teatroallascala.org

[LVB]
250

BEETHOVEN X17

DEN EPISKA KONSERTEN FRÅN
22 DECEMBER 1808

24 juni | 27 juni
Wermland Operas Stora scen

Pianosolist Peter Jablonski • Ciceron Camilla Lundberg
Dirigent Johannes Gustavsson
Sångsolister & kör • Wermland Operas orkester

EST. 1975
**WERMLAND
OPERA**
CONCERT OPERA MUSICAL

INFO & BILJETTER
054-21 03 90 • wermlandopera.com

DON GIOVANNI - MOZART -

Dirigent: Benjamin Bayl
Regissör: Tobias Theorell
Scenograf: Herbert Muraier
Kostym & maskdesigner:
Ingeborg Bernerth
Ljusdesigner: Ellen Ruge

Om död, begär och en misslyckad mans moral.
Se Mozarts opera på Norrlandsoperan i vår.
Premiär 12 mars.

Don Juan: Joa Helgesson
Leporello: Marcus Jupither
Donna Anna: Susanna Stern
Donna Elvira: Elisabeth Meyer
Don Ottavio: Wiktor Sundqvist
Zerlina: Katija Dragojevic
Masetto: John Sax
Kommendören:
Anders Nyström

Norrlandsoperans
Symfoniorkester

Huvudsponsorer
VK Original

NO

Till minne av

HARRY KUPFER

(1935–2019)

Den tyske regissören Harry Kupfer avled den 30 december 2019. Jag hade förmånen att träffa honom personligen och följa hans arbete under 1980-talet i en serie av Mozarts mest kända operor på Komische Oper i dåvarande Östberlin, där han var chefsregissör och operachef mellan 1981 och 2002.

Medan jag under vintern 1986 var regiauskultant hos **Harry Kupfer** på uppsättningen av *Trollflöjten*, fick vi höra att Sveriges statsminister Olof Palme blivit mördad i Stockholm på öppen gata. På Sveriges ambassad i Östberlin lades det genast ut en kondoleansbok och folk köade för att komma in och skriva sitt namn i boken.

I en paus under en kvällsrepetition kom Kupfer fram till mig och framförde sitt personliga beklagande. Med pipan i handen sade han: ”Du förstår att Palme var som Sarastro, en ledare som är hård men rättvis. Han har många fiender, men folket uppskattar honom. Därför trängs folkmassan, d.v.s. kören, i finalen i första akten för att komma fram till avspärningarna och få en glimt av honom. I operans final försonas han med sin dotter Pamina, som förstår att han i sin allvisdom låtit henne genomgå samma prövningar som alla andra. Men i finalens sista minut lämnar hon pappan för sin älskade Tamino. Det är naturligt, det har Sigmund Freud lärt oss. Hand i hand går de mot en osäker framtid,

men regnbågen som syns i fonden inger hopp.” Många år senare, när jag såg om uppsättningen, som fortfarande låg i repertoaren, hade slutet ändrats. Pamina stod ensam kvar på scenen och regnbågen hade tagits bort.

Hyllad och omhuldad av regimen i Östtyskland, lät Kupfer ändå gärna en viss kritik märkas i antydningar och anspelningar i sina uppsättningar på teatern. En dag spreds ryktet om affischen till produktionen, som just satts upp på alla annonspelare i stan. Har du sett affischen, har du sett affischen, viskades det. Ja, jag hade sett den. Den föreställde en regnvät stenlagd gata med en regnbåge av glas som krossats över de glansiga gatstenarna. Snyggt – men alla DDR-medborgare läste genast in en förtäckt kritik i bilden. Ser du inte att gatstenarna föreställer stenläggningen framför Brandenburger Tor? Den krossade regnbågen symboliserade deras ständigt krossade förväntningar om en öppning mot Väst. Tre och ett halvt år senare föll muren. ■|| Sven Åke Heed

PETER SCHREIER

1935–2019

† Den tyske tenoren och dirigenten **Peter Schreier** har avlidit efter en längre tids sjukdom, 84 år gammal. Han föddes i Meissen i Sachsen, där hans far var kantor. Familjen flyttade till Dresden strax efter andra världskrigets slut och Schreier sjöng som barn i stadens berömda Kreuzchor, som har skolat en mängd framgångsrika operasångare. Redan 1957 blev han engagerad vid operan i Dresden med debut som Förste fången i *Fidelio*. Det verkliga genombrottet kom som Belmonte i *Enleveringen ur seraljen* 1963. Sedan följde Staatsoper i dåvarande Östberlin (här utsågs han till Kammersänger 1964) och Wiener Staatsoper 1967 med Tamino i *Trollflöjten*. Året därpå gjorde Schreier samma roll vid sin Metropolitandebut. Han var en av få operasångare i det forna DDR som gjorde en stor internationell karriär med gästspel vid bl.a. La Scala i Milano, Hamburgoperan och Covent Garden i London.

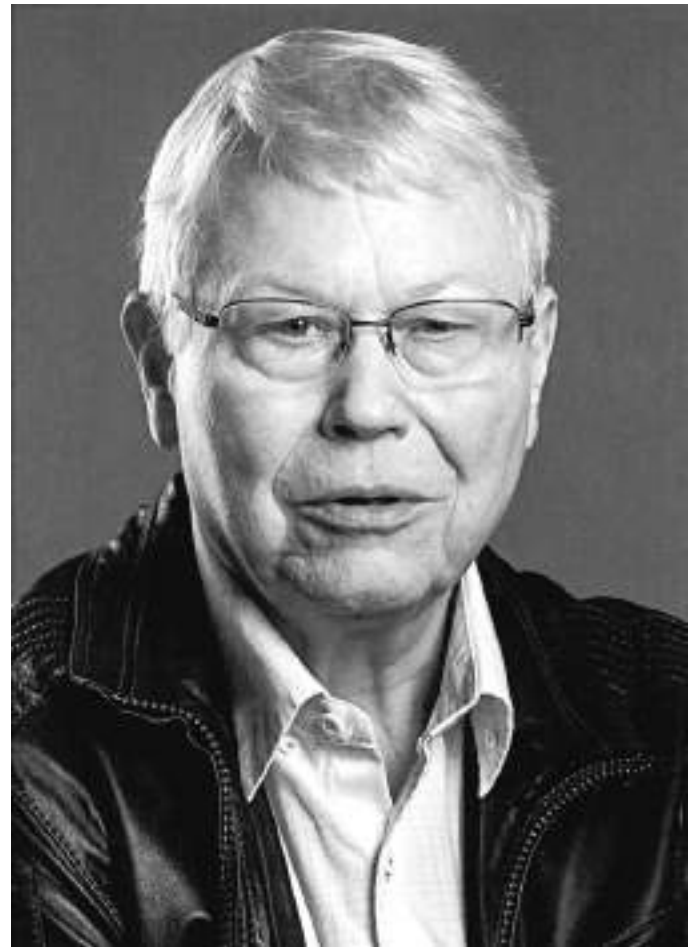
Foto: dpa

Vid Bayreuthfestspelen debuterade Peter Schreier 1966 som Styrmannen i *Tristan och Isolde*. Sedan följde Salzburgfestspelen, där sångaren framträdde 25 somrar i rad. I första hand var Schreier en lyrisk Mozarttenor, den allra främste i sin generation, med roller som Don Ottavio i *Don Giovanni*, Ferrando i *Così fan tutte* och Idamante samt titelrollen i *Idomeneo* på repertoaren. Merparten av hans Mozarttolkningar finns på kompletta DG-inspelningar med dirigenten Karl Böhm. Andra framträdande roller var greve Alnaviva i *Barberaren i Sevilla*, Lenskij i *Eugen Onegin*, Flamand i *Capriccio*, Loge i *Rhenguldet*, Mime i *Siegfried* och titelrollen i Hans Pfitzners *Palestrina*, som finns utgiven på Berlin Classics. Max i *Friskyttan* i Carlos Kleibers legendariska DG-inspelning 1973 var ett parti som Schreier aldrig sjöng på scen. Det är en relativt dramatisk tenorroll som utgjorde gränsen för vad en lyrisk tenor som Schreier klarade av. Framhållas måste också David i Wagners *Mästersångarna i Nürnberg* i Herbert von Karajans smätt oslagbara EMI-inspelning.

Vid sidan av operarollerna var Peter Schreier en betydande oratorie- och romanssångare. Inom den sakrala repertoaren var han mest känd för sin tolkning av Evangelisten i Bachs *Matteuspassionen*. Den finns på cd liksom *Johannespassionen* och *Juloratoriet*.

Bland sångcyklerna kan nämnas kompletta inspelningar av Franz Schuberts *Die schöne Müllerin* och *Die Winterreise*, Robert Schumanns *Dichterliebe* och Johannes Brahms *Die schöne Magelone*.

Peter Schreier började ägna sig åt dirigering redan under 1970-talet, då främst i verk av Bach, Mozart och Haydn. På Hamburgoperan dirigerade han *Don Giovanni* 1987. I Sverige framträdde han som Ferrando när Staatsoper i Berlin gästspelade med *Così fan tutte* på Stockholmsoperan 1977 och drygt tio år senare gav han en romanskonsert på samma scen, liksom i Stockholms konserthus 1983. År 2000 tog han avsked med Tamino på Staatsoper Unter den Linden i Berlin. Han lämnade musikscenen 2005 genom att både dirigera och sjunga Evangelisten i Bachs *Juloratorium* i Prag. ■

HARRY KUPFER

1935–2019

† Den Berlinfödde operaregissören **Harry Kupfer** har avlidit 84 år gammal. Han studerade teater vid Theaterhochschule i Leipzig 1953–57. Regidebuten ägde rum med *Rusalka* i Halle 1958. Därefter följde fyra år i Stralsund och därpå Chemnitz. Från 1966 var Kupfer operachef i Weimar och samma

position hade han under tio år i Dresden från 1972. Att nämna Kupfers storhet låter knappast göras, men han var regielev till den legendariske Walter Felsenstein på Komische Oper i dåvarande Östberlin.

Kupfers uppsättningar var otaliga, men några måste lyftas fram: *Die Frau ohne Schatten* på Staatsoper i Berlin 1971, hans första utlandsengagemang var *Elektra* i Graz 1973, följt av *Wozzeck* där två år senare. Han regisserade en mycket omtalad psykologisk uppsättning av *Den flygande holländaren* vid Bayreuthfestspelen 1978, där allt utgick från Sentas fantasier och fixa idéer. Tio år senare regisserade han *Nibelungens ring* i Bayreuth.

Kupfer utsågs till chef vid Komische Oper 1981, där han efterträdde Joachim Herz. Här iscensatte han bland annat *Enleveringen ur seraljen*, *Così fan tutte*, *Mästersångarna i Nürnberg*, *Boris Godunov* och uruppförandet av Siegfried Matthus *Judith*.

Harry Kupfer kom att regissera många uruppföranden, som t.ex. Udo Zimmermanns båda operor *Levins Mühle* och *Der Schubu und die fliegende Prinzessin* i Dresden, musikalen *Mozart* på Theater an der Wien, Aribert Reimanns *Bernarda Albas Haus* på Bayerische Staatsoper i München år 2000. Vid Salzburgfestspelen Krzysztof Pendereckis *Den svarta masken* 1986. Här var Kupfer också medlibrettist.

Tyvärr kom Harry Kupfer aldrig att arbeta i Sverige, men på Det Kongelige Teater i Köpenhamn satte han upp Borodins *Furst Igor* och Wagners *Parsifal*. Den senare såg jag, liksom Bayreuthproduktionerna, *Mästersångarna i Nürnberg* på Finlands Nationalopera i Helsingfors och *Eugen Onegin* i Dresden.

Bland Kupfers många regielever måste Christine Mielitz nämnas, som gjort stor karriär både som regissör och chef vid tre tyska operahus. :||

Foto: Nobby Clark

JONATHAN MILLER

1934–2019

† Den brittiske teater- och operaregissören Jonathan Miller har efter en längre tids sjukdom lämnat oss, 85 år gammal. Miller började regissera operor först på 1970-talet och hans mest kända uppsättning var *Rigoletto* på English National Opera i London, som var förlagd till 1950-talsmiljö i Little Italy på Manhattan i New York. Likaså på ENO, Gilbert & Sullivan-operetten *The Mikado* med Eric Idle. Båda uppsättningarna har sänts i Sveriges Television. Tidigare hade Miller varit mest känd som teaterregissör, inte minst till Shakespeares *Köpmannen i Venedig* med Laurence Olivier som Shylock. Han var också chef för Old Vic Theatre.

Miller var född i London med litauisk-judiskt påbrå. Först utbildade han sig till neurolog, men efter några år i yrket bytte han bana. Han skrev manus till radio- och tv-produktioner på BBC. Han var även presentatör och humorist – en riktigt mångsysslare. Han har skrivit en mängd böcker om allt från medicin till kultur.

På Metropolitan i New York blev det ett flertal uppsättningar, som t.ex. *Katja Kabanova*, *Rucklarens väg*, *Figaros bröllop* och *Pelléas och Mélisande*. På Kungliga Operan satte Miller upp *Kärleksdrycken* 2003 med Peter Mattei som Belcore. :||

Foto: dpa

JOHANNES SCHAAF

1933–2019

† Den tyske film-, teater- och operaregissören **Johannes Schaaf** har avlidit 86 år gammal. Schaaf studerade liksom Miller medicin, men tysken övergav läkarstudierna för att i stället bli skådespelare i Stuttgart. Från sent 1950-tal var han också verksam som teaterregissör, men under 60-talet blev det mest tv- och film-

produktioner. Hans film *Trotta*, som bygger på Joseph Roths novell *Kapucinerkryptan*, var nominerad till Guldpalmen vid filmfestivalen i Cannes 1972.

Under 1980-tal blev det mer teater- och operauppsättningar. Vid Salzburgfestspelen satte han upp pjäser som *Leonce och Lena*, *Nathan den vise* och Beaumarchais pjäs *Figaros bröllop*. Vid samma festival regisserade Schaaf operor som *Capriccio*, *Enleveringen ur seraljen* och *Trollflöjten*, ofta i samarbete med dirigenten Georg Solti. På Covent Garden blev det hela fyra Mozartoperor och på Wiener Staatsoper *Idomeneo* och *Così fan tutte* tillsammans med dirigenten Nikolaus Harnoncourt. Schaaf var även verksam vid operahusen i Amsterdam, Stuttgart, München och Zürich.

På Kungliga Operan satte han upp Verdis *Otello* med Bruno Sebastian och Katarina Dalayman våren 1998. Sommaren samma år iscensatte Schaaf *Figaros bröllop* med operahögskoleelever på Confidencen, där Miah Perssons insats som Susanna stod ut i en synnerligen politiskt radikal tolkning. :||

MARISS JANSONS

1943–2019

† Dirigenten **Mariss Jansons** föddes i Riga och utbildade sig i violin och piano samt i dirigentyrket vid Musikkonservatoriet i Leningrad. År 1969 kom han till Österrike där han bland annat studerade för dirigenten Herbert von Karajan. Två år senare vann Jansons andra pris i Herbert von Karajans International Competition for Conductors.

Mariss Jansons var chefsdirigent för Oslo Filharmoniska Orkester under åren 1979–2002. Under sin tid där påpekade han vid upprepade tillfällen de usla akustiska förhållandena i hemmaarenan Oslos konserthus. Trots svårigheterna ledde Jansons Oslofilharmonin till stora internationella framgångar och orkestern kontrakterades av skivbolaget EMI för inspelning av många standardverk, bland annat Stravinskij's *Petrusjka* och *Våroffer*.

Från 1997 ledde Jansons samtidigt Pittsburgh Symphony Orchestra. Sedan 2003 har Jansons varit chefsdirigent för Bayeriska Radions Symfoniorkester i München, där han efterträdde Lorin Maazel. År 2004 utnämndes han till chefsdirigent för Concertgebouw-orkestern i Amsterdam, en tjänst han innehade till 2015.

Foto: Mark Altan

Mariss Jansons drabbades av en hjärtattack under ett konsertant framförande av Giacomo Puccinis *La Bohème* med Oslofilharmonin 1996, men han repade sig. Vid tre tillfällen, 2006, 2012 och 2016, dirigerade han Wiener Philharmoniker vid den årliga nyårs-konserten i Musikverein.

Mariss Jansons dog efter en hjärtattack i sitt hem i Sankt Petersburg, 76 år gammal. :||

OTTO KERN

1932–2019

† Dirigenten och pianisten **Otto Kern** har avlidit i en ålder av 86 år. Kern var född i Prag av tysk-tjeckisk härkomst. Tillsammans med sina föräldrar och sin syster tvingades han fly undan nazisterna, som ockuperat Tjeckoslovakien 1938, till Sverige och de hamnade då i Malmö. Otto Kern studerade piano vid Törnbloms musikskola i sin nya hemstad, vidare i Köpenhamn 1948–53, följt av dirigentstudier i München. Debut som konsertpianist i Köpenhamn 1953. Under åren 1956–58 verkade han som repetitör vid Malmö stadsteater (numera Malmö Opera), kapellmästare där 1959–65 och från 1966 och fram till pensioneringen verksam vid Stora Teatern i Göteborg.

Där kom hans enorma repertoarkunnande väl till pass i allt från Monteverdis *Il combattimento di Tancredi e Clorinda* (Striden mellan Tancredi och Clorinda) ihop med Stravinskijns *Historien om en soldat* på Röhsska museet, Telemanns *Pimpinone* på Konstmuseet. Glucks *Orfeus och Eurydike* och Brittenns *Väldtåkten på Lucretia* spelades på Kronhuset, som var teaterns annexscen under många år. Bland operor som Kern ledde på Storan kan nämnas Sverigepremiär på Monteverdis opera *Odysseus återkomst* 1983, Puccinis *La Bohème*, Rossinis *Italienskan i Alger* och Donizettioperorna *Kärleksdrycken* och *Rita*. Han var expert på wieneroperett och dirigerade *Boccaccio*, *Fågelhandlaren*, *En valsdröm* och inte minst Folke Abenius succéuppsättning av *Csardasfurstinnan*. Även baletter som *Nötknäpparen*, Bournonvilles *Sylfiden* och *Dårarnas hus* i Ulf Gadds koreografi till musik av Viking Dahl. Dessutom var Otto Kern en flitig romansackompanjör, instuderare och lärare vid Scenskolan i Göteborg. Generationer av utbildade sångare i Göteborg och på Stora Teatern har honom att tacka för mycket. :||

Foto: Beata Bergström

KARIN LANGEBO

1927–2019

† Sopranen och harpisten **Karin Langebo** har avlidit 92 år gammal. Hon var född i Skellefteå, där hennes far var körledare och modern var sängerska. Karin Langebo studerade sång vid Musikhögskolan i Stockholm 1946–51, operaklassen 1951–53 och harpa 1947–53. Hennes sånglärare var Joseph Hislop, Arne Sunnegårdh och Hjördis Schymberg. Hon debuterade som Ninetta i Mozarts *La finta semplice* på Drottningholms Slottsteater 1956. Därefter blev hon en av teaterns bärande krafter fram till 1974, i roller som t.ex. Lauretta i Pergolesis *Il maestro di musica*, Despina i Mozarts *Così fan tutte* (även på Kungliga Operans turné), Rosina i Paisiellos *Barberaren i Sevilla*, Zémire i Grétrys *Zémire och Azor*, Gasparina i Haydns *La canterina* och Ortensia i Rossinis *Kärlek på prov*.

Karin Langebo var både harpist och sångstipendiat på Kungliga Operan 1958/59 och medverkade bland annat som Lucia i Brittenns *Väldtåkten på Lucretia*, som spelades på Drottningholmsteatern. Hon sjöng *Tsu* i Sven-Erik Bäckes kammaropera *Tranfjädrarna*. Langebo var engagerad vid Den Norske Opera i Oslo 1962–66, där hon med stor framgång bland annat sjöng Mimi i *La Bohème*, Rosalinda i *Läderlappen* och titelrollen i *Sköna Helena*, och vid Nationalteatern i Reykjavík som Susanna i *Figaros bröllop*, i Ann-Margret Petterssons regi.

Langebo var flitigt verksam som romans- och konsertsångerska samt i radio. Hon var medlem i Radiokören 1950–60 och deltog i körens USA-turné 1975. Hon medverkade vid uruppförandet av Ingvar Lidholms *Nausikaa ensam* 1963. Som harpist spelade Langebo i Sveriges Radios Symfoniorkester, Kungliga Filharmonikerna och i Hovkapellet.

Hon fick en mängd stipendier och utmärkelser och här kan nämnas Christina Nilsson-stipendiet 1955 och Drottningholmsteaterns Vänners förtjänstmedalj 1960.

Karin Langebo medverkade även i den populära tv-teaterserien *Ett resande teatersällskap* med Georg Rydeberg i huvudrollen. Där sjöng hon i ett avsnitt Zerlinas aria ur Aubers *Fra Diavolo*. :||

FRANZ MAZURA

1924–2020

† Den österrikiske basbarytonen **Franz Mazura** har avlidit nästan 96 år gammal. Han studerade vid Musikakademien i Detmold, där han under sin studietid även spelade teater på stadsteatern. Mazura var i ordets rätta bemärkelse en sångskådespelare. Operadebuten kom först i Kassel i slutet av 1940-talet. Därefter följde engagemang i Mainz, Braunschweig och Mannheim, där han var ensemblemedlem mellan 1964 och 1987. Hedersmedlem från 1990. Tio år tidigare blev han utnämnd till kammersänger. Första framträdandet vid festspelen i Salzburg ägde rum 1960 som Don Pizzaro i *Fidelio* och året därpå följde debuten i det då nyinvigda operahuset i Berlin, Deutsche Oper. Bayreuthdebut 1971 som Gunther i *Ragnarök*. Här medverkade han ända fram till 1995. Han framträdde också på Wiener Staatsoper, Hamburgische Staatsoper, Bayerische Staatsoper i München, Parisoperan och Metropolitan i New York.

Mazura var Gunther i *Ragnarök* i Patrice Chéreaus och Pierre Boulez' hundraårsring 1976 i Bayreuth. När Alban Bergs *Lulu* gavs första gången i sin treaktsversion på Parisoperan 1979 gestaltade han Dr Schön mot Teresa Stratas i titelrollen. Även det i Chéreaus regi och med Boulez som dirigent. Andra betydelsefulla roller var Scarpia i *Tosca*, titelrollen i *Wozzeck*, kung Marke i *Tristan och Isolde*, Jochanaan i *Salome*, och Moses i Schönbergs *Moses och Aron*. Det som utmärkte Franz Mazura allra mest var hans otroligt fina diktion, varje stavelse hördes även om rösten ibland kanske var i torraste laget.

Själv upplevde jag honom flera gånger i Bayreuth, bl.a. som Klingsor i Götz Friedrichs *Parsifal*-uppsättning vid verkets hundraårsjubileum 1982 och som Gunther i Harry Kupfers *Ring* 1988. Så sent som i somras besökte han Bayreuthfestspelen. Själv stötte jag ihop med honom i en av festspelstadens mer populära restauranger, Die Eule.

Ofta fick Mazura spela demoniska och ondskefulla roller, men vid några få tillfällen fick han även gestalta Vandraren i *Siegfried* och Gurnemanz i *Parsifal*, båda i Bayreuth. Han var verksam på scen så sent som den 21 april 2019, då han gjorde Hans Schwarz i *Mästersångarna i Nürnberg* på Staatsoper Unter den Linden, för att dagen därpå fira sin 95-årsdag. Han torde inneha rekordet

som den äldste sångare som varit med i en operaföreställning. Han medverkade också på Östersjöfestivalen i augusti 2015, då som berättaren i Schönbergs *Gurrelieder* i Stockholms konserthus.

Mazura fick tre Grammy Award: för redan nämnda *Lulu*, Gunther i *Ragnarök* och Moses i *Moses och Aron*, den senare dirigerad av Georg Solti. På dvd kan man uppleva sångarens fantastiskt fysiska skådespeleri, i nästan skulpturalt utmejslade rolltolkningar, i Chéreau-*Ring*en, som Klingsor i *Parsifal* och Biterolf i *Tannhäuser* samt som Dr Schön i *Lulu* – de tre sista Metropolitanproduktioner. ■|| Sören Tranberg

YOUR NEXT TOUR
Din bästa reseklubb

**OPERA
KULTUR
MAT & VIN
KONST**

Vi skapar resor som ger minnen
för livet med det bästa i livet

www.yournexttour.com

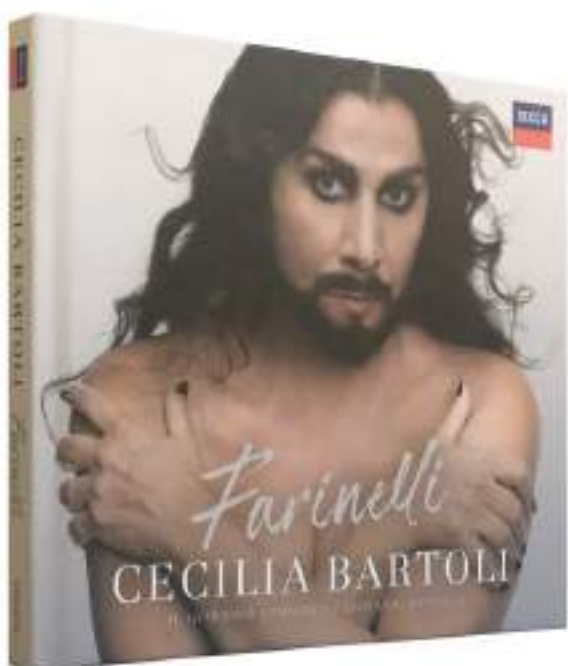

**NR 2/2020 UTKOMMER
DEN 27 APRIL**

- ◆ I vårnumret intervjuar Sören Tranberg Göteborgsoperans nye konstnärlige chef, tysken Henning Ruhe. Han kommer närmast från det prestigefyllda Bayerische Staatsoper i München, där han sedan 2017 har varit operativ chef för bland annat repertoarplanering och rollbesättning. Hur vill han utveckla Göteborgsoperan?
- ◆ Ingvar von Malmborg har varit i Stuttgart och genomlyser verksamheten på Staatsoper – ett av de få operahus i Tyskland som klarade sig undan andra världskrigets bombraider. På femtiotalet kallades institutionen för Winter-Bayreuth eftersom nästan alla Wagnersångare som sjöng här även framträdde vid festspelen i Bayreuth. Vilken position har Stuttgartoperan i dag?
- ◆ Dessutom recenserar vi bl.a. Göteborgsoperans uppsättning av Leoš Janáčeks Den listiga lilla räven, Malmö Operas uppsättningar av Offenbachoperetten Orfeus i underjorden och Brittenoperan En midsommarnattsdröm. Vi bevakar också Folkoperans Coraline, Norrlandsoperans Don Giovanni, liksom Christof Loys iscensättning av Tjajkovskijs Eugen Onegin i Oslo. Vi ser två nyproduktioner av Mozarts Idomeneo på Köpenhamnsoperan och Deutsche Oper i Berlin. Dessutom Rued Langgaards enda opera Antikrist på Staatsoper Unter den Linden i Berlin.

Fr. v.: Henning Ruhe. Foto: Wilfried Hösl.
Stuttgartoperan. Foto: David Alrath.
Orfeus i underjorden, Malmö Opera. Foto: Mats Bäcker.
Norrlandsoperan. Foto: Malin Grönborg.

avlyssnat

CECILIA BARTOLI – FARINELLI

Il Giardino Armonico/Antonini

Decca 485 0214 [1 CD]

Distr: Universal

Kanske redan vid nio års ålder, senast vid tolv, snöptes **Carlo Broschi**. Myten säger att föräldrarna skyllde på en skada vid ridning, men det finns alternativa hypoteser, som att Carlos far dog när han var tolv år eller att gossen Carlo visade en sådan exceptionell musikalisk begåvning att kastrering förordades.

Han sattes i hård skola i Neapel, lärde sig såväl att musicera som att komponera och studerade litteraturen – allt krävdes för att bli en operasångare av rang. **Farinelli**, namnet han senare tog, förmodligen för att hedra en mecenat, blev också den främste bland likar. Med ett omfång av tre oktaver och en exceptionell lungkapacitet blev han en succé i Italien, England och Spanien. Vid det spanska hovet botade han Filip V:s melankoli och blev städslad av dennes efterföljare på tronen, Ferdinand VI. Farinelli utnämndes till konstnärlig ledare för hovets operor och (i icke-pejorativ betydelse) spektakel. Han blev kvar i 20 år.

Lungkapaciteten kan förklaras av kastreringen. Den minskade testosteronproduktionen hade som konsekvens att skelettet fortsatte

växa, medan lederna förblev mjuka. Så kunde revbenen expandera och ge plats för rejäla lungor medan kroppen reste sig i höjden, något som bekräftades när man 2006 grävde upp hans kvarlevor. Röstens kunde få publiken att svimma av skräckblandad förtjusning. Men det var stämman som fascinerade, hans musikaliska tolkningar lär ha varit enastående, hans skådespelartalanger urusla.

Farinelli var soprankastrat, till skillnad från en av hans främsta konkurrenter, **Senesino**, vars röst förmodligen var kontraaltkastrat. **Cecilia Bartoli** är mezzosopran, men eftersom vi i dag inte vet hur kastraterna lät, handlar det mer om styrka och teknik. Bartolis röst är egentligen ganska liten, vilket inte märks på inspelningar, men å andra sidan är tekniken superb och den auktoritet med vilken hon framför vad det än må vara, gör det svårt att resa några invändningar grundade på historiska kunskaper.

På denna cd, en förevigad pendang till den kastrathelg som hon i somras arrangerade vid Pingstspelen i Salzburg (recenserad i OPERA nr 4/19) sjunger hon en rad arior som Farinelli framförde när det begav sig åren kring 1730. **Nicola Porpora** naturligtvis, men även musik av Farinellis bror, kompositören **Riccardo Broschi**, liksom musik av **Johann Adolph Hasse**, **Antonio Caldara** och **Geminiano Giacomelli**.

Och nog är det en vital bukett som här serveras, allt från barockhitar som Porporas "Come nave in ria tempesta" och "Alto Giove" till arior från Broschis verk. Ariorna av Porpora hör till de bästa, som "Vaghi amori, grazie amate", men Caldaras vackra "Questi al cor fin'ora ignoti" ur oratoriet *La morte d'Abel* (som framfördes i Salzburg) är svår att motstå. Brodern Broschi var en habil kompositör, det hörs i "Sì, traditor tu sei" ur operan *La Merope*.

Tre av spåren på denna cd har även Philippe Jaroussky spelat in på sin Farinelli-cd (Porpora 2013, Erato) och att jämföra dessa visar hur kontraaltens moderna variant i Bartoli kan låta, jämfört med soprankastratens moderna variant Jaroussky. Bartolis bett eller Jarousskys änglastämma? Man måste inte välja. Och hur som helst är det fin svikt och vackra detaljinsatser av *Il Giardino Armonico* under **Giovanni Antoninis** ledning.

När Bartoli gästas Stockholms konserthus i juni är det kanske Farinelli som bestämmer programmet. ■■ Claes Wahlin

ORKESTERSÅNGER AV BERG, DUPARC OCH RANGSTRÖM

Malin Byström, sopran
Helsingborgs Symfoniorkester/Solyom
Swedish Society SCD 1168 [1 CD]
Distr: Naxos

Malin Byström är sedan länge i full färd med en framgångsrik internationell karriär, men detta är faktiskt hennes första solo-cd. Till den har hon inte valt att leverera en räckta operaarior eller romanser med piano utan sånger till orkesterackompanjemang. Och Byströms djupa, fylliga och voluminösa sopran passar sällsynt väl att blandas med och inte sällan dominera en hel orkesters stora klangapparat. Hennes rent vokala auktoritet är imponerande, och stämman glöder. Att uppfatta texten är dock inte alltid så lätt.

Stefan Solyom tillsammans med Helsingborgs Symfoniorkester gör en fin insats men hamnar inte sällan litet i bakgrunden, något som naturligtvis också är ett resultat av inspelningstekniken.

Mest intressanta är de sex sångerna av **Henri Duparc**, denne fascinerande tonsättare, som var samtida med Debussy. Duparc var fjorton år äldre än sin mer berömde landsman men överlevde honom med femton år. Ändå skrev han under sitt långa liv bara en handfull sånger. Tidigt drog han sig tillbaka och tystnade. Men hans sånger är flödande rika. Texterna är ofta av författare som Gautier och Baudelaire, och de brukar vara försedda med en stor och komplex pianostämma. Merparten av sångerna skrevs alltså av en helt ung tonsättare, medan orkestreringarna i de flesta fall gjordes flera decennier senare.

Det är glädjande att Malin Byström valt att lyfta fram dessa så mättat sköna Duparc-sånger, men jag saknar pianot som utmanare av sångstämman, orkestern blir mer av klangbakgrund.

Liknande problem vidlåder de sex sångerna av **Ture Rangström**, som också först är skrivna för sång och piano och orkestrerats i efterhand. Rangströms orkestrala ideal känns i dag ofta tidsbundet braskande, medan de betydligt vanligare versionerna med piano har en annan fräschör och innerlighet. Även om det klingar nog så magnifikt hade jag hellre hört Malin Byström i mer intimt samspråk

med ett piano än i de orkestralt uppblåsta versionerna av sånger som "Sköldmön" och "Vingar i natten". "Bön till natten" är dock vackert nertonad.

Den tonårige **Alban Bergs** *Sieben frühe Lieder* är visserligen också först skrivna för piano, men de sångerna framförs nästan enbart i den vuxnare och raffinerat skicklige tonsättarens orkestrering. Här saknar jag inte pianot. Dessa elegant drömska djupdykningar i behagfullt fin de siècle kräver den bädd av de harmoniskt tvetydiga orkesterklanger som Berg visste att excellera i.

Skivbolaget Swedish Society förutsätter goda språkkunskaper hos lyssnaren. Bergs och Duparcs sånger återges i textboken endast på de tyska respektive franska originalspråken, och det finns heller ingen form av innehållsresumé. Rangströms sånger har däremot engelsk översättning. ■ Lennart Bromander

JUGENDSTIL SONGS 1898-1916

Camilla Tilling sopran,
Paul Rivinius, piano
Bis 2414 [1 CD]

Distr: Naxos

Ett par konsttermer från förra sekelskiftet, impressionism och expressionism, är också väletablerade inom musikens värld. Alla vet vilken typ av musik som åsyftas när dessa termer kommer till användning. Men hur låter jugend?

Sopranen **Camilla Tilling** och pianisten **Paul Rivinius** har kallat sin senaste skiva "Jugendstil" med undertiteln "Songs 1898-1916". De kunde också ha lagt till den huvudsakliga geografiska hemorten för musiken, Wien.

Jugend inom bildkonsten kännetecknas av plastiska former inspirerade av naturen, böljor, vågor och slingor med utpräglat dekorativ funktion. Slingrande dekorativa fraser går det ju att föreställa sig också inom musiken. Och de sånger Tilling här presenterar är skapade just vid den tid och på den plats där det rådde högkonjunktur för

Gustav Klimts måleri och Otto Wagners arkitektur. Ändå hör jag inte många jugendslingor på den här skivan.

Egentligen känns det endast relevant att tala om jugend när det gäller **Arnold Schönbergs** *Vier Lieder*, opus 2. Schönberg skrev dem samtidigt som genombrottsverket *Verklärte Nacht*. Richard Dehmels tidstypiska texter ("ur den röda villan/bredvid den döda eken/vinkar honom/en blek kvinnohand till sig") förses av Schönberg med lagom tristankromatiska slingor i pianot; de sångerna känns verkligen en smula jugendformade.

I övrigt övertygas jag inte av jugendattribueringen, men det behöver man ju inte haka upp sig på. Camilla Tilling är alltid en utsökt romanssångerska och så även här. Förutom Schönbergsångerna sjunger hon fem sånger av **Erich Wolfgang Korngold**, **Alban Bergs** *Sieben frühe Lieder*, *Walzer-Gesänge* av **Alexander von Zemlinsky** och **Gustav Mahlers** *Rückert-Lieder*.

Bara några veckor före Tillings version av Bergsångerna med pianoackompanjemang kom Malin Byströms inspelning av samma sånger fast med orkester. Jämförelser blir litet poänglösa, eftersom både Tilling och Byström sjunger alldeles excellent men har så till den grad olikartade röstkaraktärer. Dessutom skapar piano- respektive orkesterversionen så skilda resultat. Man skulle kunna sammanfatta skillnaden med att den två gånger upprepade uppmaningen "O gib acht! Gib acht!" i orkesterversionen av inledningssången "Nacht" oundvikligen ger associationer till Brangänes vaktsång i Wagners *Tristan och Isolde*, medan knappast någon skulle komma på sådana tankar av Tillings klockrent ljusa uppmaning till Paul Rivinius klara och distinkta pianospel.

En för mig ny bekantskap var Zemlinskys sex *Walzer-Gesänge*, pigga och eleganta sånger, där texterna baseras på tyska versioner av toskanska folksånger. De gavs ut 1898 och rimligen har den unge Zemlinsky låtit sig inspireras av den ett par år dessförinnan utgivna *Italienisches Liederbuch* av Hugo Wolf. Camilla Tilling är just rätt person att lyfta fram finurligheten och charmen hos den unge Zemlinsky.

Korngolds sånger speglar mest hans enorma skicklighet att redan som tonåring anamma tidstypiska uttrycksidiom, medan de verkliga mästerverken på skivan är Mahlers enastående fem Rückertsånger. Och här befinner vi oss långt ifrån alla jugendmässiga stilideal. Att Camilla Tillings lätta, ljusa sopran passar perfekt till de tre första

sångerna säger sig självt, men även när Mahler lodar själsliga bråddjup i "Um Mitternacht" och "Ich bin der Welt abhanden gekommen" är den inåtvända intensiteten i hennes tolkningar lika imponerande som gripande. ■■ Lennart Bromander

MARSCHNER: HANS HEILING

Teem, Trinsinger, Muirhead, Ranch, Dowd, Ludvik, Papirnik. Opernchor des Aalto-Theaters, Essener Philharmoniker/Beermann

Oehms Classics OC 976 [2 CD]

Distr: Naxos

Heinrich Marschner (1795–1861) var tveklöst den mest framgångsrike operatörsättaren i Tyskland mellan Weber och Wagner, dessutom en viktig länk mellan de båda. Just nu upplever han en renässans både här och där. Hans *Vampyren* från 1828 lanseras i flera operahus för en ungdomlig publik med smak för skräck, och Läckö Slottsopera stod för Sverigepremiären för två år sedan. Men trots *Vampyren* var *Hans Heiling* hans riktigt stora succé och hans mest spelade opera. Före Läckö var det den enda Marschneroperan som har spelats i Sverige, dessutom såväl i Stockholm och Göteborg som i Malmö. Och det var knappast få gånger; ännu fler i Köpenhamn, där han till och med erbjöds en kapellmästartjänst som han avböjde.

Det var också ett viktigt verk för Wagner som dirigerade det ofta och knappast hade skrivit varken *Den flygande holländaren* eller *Tannhäuser* utan det. Men det gäller nog mest texterna, för i sitt mer traditionella tonspråk är det snarare hans tidigare *Rienzi* som påminner om *Hans Heiling*. Som symfoniker står Marschner inte Beethoven långt efter, vilket hörs i den långa och glansfulla uvertyren. Ingen av de samtida Schubert, Schumann eller Mendelssohn lyckades bli lika framgångsrika inom operagebitet som Marschner.

Hans Heiling blev en pyramidal succé vid urpremiären i Berlin 1833 och spreds snabbt över Europa, inte minst till Böhmen, där handlingen utspelas. Den store dramatikern och regissören **Eduard**

Devrient byggde sitt libretto på en böhmisk legend, nertecknad av bland andra bröderna Grimm. Vad som kanske inte är känt är att Devrient även var en framstående baryton – svåger till Wagners favoritsopran Wilhelmine Schröder-Devrient – och han kreerade själv titelpartiet i Berlin, medan Marschner dirigerade. Devrient hade först erbjudit librettot till Mendelssohn, som nobbade med motiveringen att det var för likt *Friskyttan*. Men Marschner, som varit assistent till Weber i Dresden, visste bättre – för särskilt lika är inte de båda operorna; det handlar snarare om en tematik som går igenom alla tyska operor under första halvan av 1800-talet.

Den olycklige Hans Heiling, son till Jordandarnas drottning och en dödlig man, pendlar mellan två världar, längtar upp till jorden och efter frälsning. Likt en Tannhäuser hos Venus bryter han under prologen upp från sin mor i underjorden – ett högdramatiskt sopranparti – som med närmast freudianska undertoner försöker hålla fast honom. Efter uvertyren är han uppe hos Anna, en mer sansad sopran och den jordiska kvinna han förälskat sig i. Det kan naturligtvis bara gå på tok. Anna bryter upp och räddas av den beskedlige Konrad hon sedan fastnat för – naturligtvis en total kontrast mot den mörke och spännande Hans Heiling. Ja, vi känner igen det från *Den flygande holländaren* eller *Vampyren*. I operan lockas Heiling ner till sin mor i underjorden igen, men enligt en variant av myten förvandlade han alla bröllopsdeltagare till stenar – dessa stenar kan fortfarande beses utanför Karlovy Vary i nuvarande Tjeckien.

Det har inte saknats inspelningar av verket: mängder av liveupptagningar från 1950–70-talen har getts ut som piratinspelningar. Den första "riktiga" inspelningen kom på märket Marco Polo 1991, men den är numera svår att få tag på. Därför är denna upptagning på Oehms Classics välkommen. Som ofta numera när bolagen inte har råd att göra studioinspelningar bygger denna på ett antal liveföreställningar, här från en uppsättning i Essen 2018. Det är att föredra med ett verk som innehåller talad dialog. Den känns mycket mer naturlig, närvarande och livlig samt väl integrerad med det musikaliska.

Den stora behållningen är Essens filharmoniker som spelar glansfullt, dynamiskt och friskt under **Frank Beermanns** ledning. Han håller god precision och bra drive med ofta raska tempi. *Hans Heiling* är också en stor köropera, och kören kanske inte låter lika fräsch, men den har stark uttrycksstyrka i de stora fest- och under-

jordsscenerna. Regissören för uppsättningen, **Andreas Baesler**, bör här framhållas liksom det exemplariska ljudet.

Det säger sig självt att sångarna vid en sådan här upptagning inte kan hålla yppersta världsklass, men de tar sig ändå an sina mycket krävande partier på en god nivå och livekänslan gör att personligheten och uttrycksstyrkan blir desto större. **Rebecca Teem** som Jordandarnas drottning har ett imponerande, härligt flöde om än med ett störande vibrato emellanåt. **Heiko Trinsinger**, som hennes son, i den flygande holländarlika titelrollen har en något kärv men mycket bärkraftig baryton och intensiv lyskraft.

Mest imponerar kanske **Jessica Muirhead** som Anna med både bredd i rösten, fina pianonyanser och smidighet i de åtskilliga löpningarna. Som hennes friare Konrad låter däremot tenoren **Jeffrey Dowd** väl klämd och litet gammal för rollen. Modern Gertrud däremot, som till en början försöker driva henne mot Heiling, gestaltas med skön mezzoklang av **Bettina Ranch**, bland annat i en ballad i andra akten. Hon tar också fasta på de komiska inslagen i dialogen.

För den som vill jämföra med någon annan inspelning, kan en liveinspelning med fullt anständigt ljud rekommenderas. På Myto med Joseph Keilberth som dirigent 1967 gör Hermann Prey en sagolikt njutbar insats i titelrollen. ■■ Göran Gademan

WEBER: FRISKYTEN

Daidsen, Schager, Fomina, Held, Eiche, Selig, m.fl. MDR Leipzig Radio Choir, Frankfurt Radio Symphony/Janowski Pentatone PTC 5186 788 [2 CD]

Distr: Naxos

Tyska operor med talad dialog har alltid varit problematiska för skivbolagen att hantera. Av en opera som *Trollflöjten* är ingen inspelning den andra lik. Antingen mängder av dialog, litet dialog, reviderad dialog eller ingen alls (Klemperer). Dialogen i *Fidelio* leder också till skilda lösningar. Liksom i *Friskyttan*. I denna färskaste Friskyttinspelning har man valt att ersätta dialogen

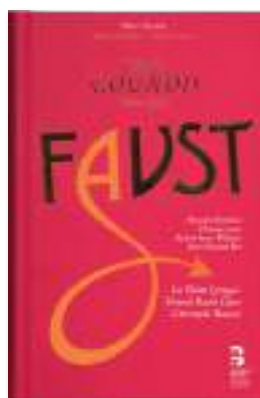
med två berättarröster, Samiels och Eremitens, där en legendarisk skådespelerska, **Corinna Kirchhoff**, med kusligt häkkraxande röst är en berättande Samiel, medan den mer vackert välartikulerade **Peter Simonischeck** talar om vad som händer med en röst som anstår den onde Samiels goda motpol Eremiten. Detta har absolut sina poänger men fungerar ändå inte bra. Det dramatiska förloppet bryts, och incidenter, som utspelas under den talade dialogen, relateras alltså bara av berättarröster.

Synd, för annars är detta en dramatiskt vital inspelning, där som man kunde vänta sig, en dirigent som **Marek Janowski** har förträfflig koll på den suggestiva tyska skogs- och spökromantiken. Det är en tolkning åt det rustika hållet men också med plats för en kärvt expressiv lyrik. Helgjutna insatser av orkester från Frankfurts radio och kör från Leipzigs radio.

Stort intresse har den här inspelningen inte minst för att det är röstsensationen **Lise Davidsens** första cd-dokumenterade roll. Hennes Agathe är också remarkabel. Dock inte just som rolltolkning, Lise Davidsen sätter inte någon personlig prägel på Agathe, gör henne inte direkt levande, och diktionen är inte alltid perfekt. Hennes röst är däremot magisk! Den har en volym, expansionskraft och färgskala som lätt får lyssnaren att häpet gapa. Denna *Friskyttan* kan lätt rekommenderas bara för Agathes stora scen i andra akten.

Runt om denna häpnadsväckande Agathe uppträder en rad förträffliga sångare. **Andreas Schager** har de senaste åren gjort en snabb karriär som Wagnertenor med Parsifal som specialitet. Han har en ungdomligt fräsch stämma och gör en spänstigt vital Max. **Alan Held** håller tillbaka litet av skurkaktigheten hos Kaspar, och här blir han mer av ett offer för den djävulske Samiel. **Sofia Fomina** är i och för sig en utmärkt Ännchen, men jag har hört denna tacksamma roll sjungas med ännu större charm. **Franz-Josef Selig** har den rätta balsamiska basen för den kantabla delen av Eremitens parti. ■■

Lennart Bromander

GOUNOD: FAUST, VERSION 1859

Bernheim, Gens, Foster-Williams, Bou, Mars, Séguin, Perruche. Flemish Radio Choir, Les Talens Lyriques/Rousset
Bru Zane BZ 1037 [3 CD]

Distr: Naxos

Att **Charles Gounods** *Faust* har existerat i två versioner har varit väl känt, men hur den där första versionen, framförd på Théâtre-Lyrique i Paris i mars 1859, egentligen klingade har varit förborgat. Vi har vant oss vid den version som Gounod färdigställde till Opéra 1862, där den ursprungliga comique-versionen med taldialoger ersattes med löpande recitativ och som under de följande åren fram till sekelskiftet 18/1900 utökades och omarbetades ytterligare.

Faust från 1859 är alltså skriven som en opéra comique, vilket innebar slutna musiknummer med interfolierande taldialog och melodram, d.v.s. tal över ett musikackompanjemang. Detta innebär att den teatrala dimensionen i operan får en helt annan ställning och uttryck än normalt i opera. Rollkaraktärerna utvecklas inte bara genom musikaliska medel utan också dramaturgiskt-teatrala. Det finns en lätthet i berättandet och personkarakteristiken som gått förlorad när verket blåstes upp till stor dramatisk opera som skulle platsa på Académie Royale, d.v.s. Opéra.

Således får vi i denna version möta så mycket mer av Marthe och Wagner, vars partier kraftigt skurits ner i senare versioner. De två står för stora sjok av rappa och slagfärdiga taldialoger som ger den här lättheten i berättandet som saknas i recitativversionerna. Även Mefistofeles är mindre demonisk och ond men mer ironiskt hånfull och med ett stort antal *à part*-repliker till både Faust och också publiken för att hålla oss informerade om sina ränker och sitt fulspel. Dialog- och melodraminslagen bidrar till en helt annan upplevelse av verket. Det är en dynamisk kraft i scenerna, och handlingen får ett flyt och tempo som kontrasteras kongenialt mot musiknumren. Man upplever verkligen inte en stop-and-go opera, vilket ofta kan bli fallet med den här operaformen.

Men man kan inte tala om att denna version från 1859 är en första *Faust* utan snarare en annorlunda *Faust*. Inspelningen har blivit möjlig tack vare **Paul Prévoists** rykande färska källkritiska

utgåva av verket på Bärenreiter. Här har ett flertal musiknummer tagits tillbaka, vilka avlägsnats antingen på kompositionsstadiet eller under repetitioner. Några exempel: tersetten mellan Faust, Wagner och Siebel i början av akt 1, avskedsduetten mellan Valentin och Marguerite i marknadsscenen, Valentins air med interfolierande soldatkör i akt 3 (senare ersatt med den nu välkända soldatkören "Gloire immortelle") och Siebels andra aria i akt 3 "Versez vos chagrins" som senare ersattes med "Si le bonheur à sourire". Och självfallet saknas Valentins "Avant de quitter ces lieux", som först tillkom efter den engelska premiären 1864. Det finns också en rad andra dramaturgiska och musikaliska detaljer att låta sig förföras av vid ett genomlyssnande!

Valet av sångare för denna comique-version av *Faust* är synnerligen välfunnet. **Véronique Gens** är helt lysande som Marguerite, där hon gestaltar hennes vankelmod, desperation och passionerade kärlek med formidabel intensitet. Man påminns om Gounods instruktioner till teatrar utanför de stora operahusen, att besätta rollen med en kraftfull lyrisk stämma och inte en lätt koloratur som var vanligt inom opéra comique. **Benjamin Bernheims** Faust har en ungdomligt fräsch timbre, med den blandning av huvudklang och voix mixte, som är i linje med rollens ursprungliga röstfack ténor de demi-caractère och comique-traditionen.

Mefistofeles i **Andrew Foster-Williams** tolkning, går även den i den lättare tonen och vi hör en baryton-basse med en precision i tempo och med en vokal skärpa som gör honom långt farligare än en bullrande Meyerbeerbas. **Anas Séguin** och **Ingrid Perruche** som Wagner och Siebel är komiska med en härlig dialog och vokal brio där svängarna tas ut ordentligt.

Les Talens Lyriques under **Christophe Rousset** spelar på samtida instrument, vilket kompletterar den överlag ljusa och pregnanta vokalklangen. Han gör ett utsökt musikaliskt detaljarbete, vilket dock ibland hämmas av att han inte riktigt känner av det dramaturgiska tempot. Han blir lite för långsam i de dramatiska växlingarna i musiken och berättandet stannar av.

Inspelningen är gjord av det italienska bolaget Bru Zane och presenteras överdådigt med en liten inbunden bok med informativa och penetrerande artiklar, tillsammans med tre cd. Dock lämnar

inspelningskvalitén en del övrigt att önska. På grund av att man spelar på samtida instrument blir stråkklangen, trots en god numerär av stråkinstrument, svagare än normalt. Blåsarna däremot har en lättare men skarpare klanglig kontur som gör dem starkare och detta har man missat. I tuttipartier försvinner stråket betänkligt.

Vidare har inspelningsdisciplinen inte fått någon framträdande roll. Det är alldeles för mycket av ljud från personflyttningar, instrumentljud och utomhusbuller. Lägg därtill några icke-tajta insatser från orkestern som jag är förvånad över att Rousset har släppt igenom. Han är ju en utomordentligt noggrann konstnär och känd för sin precision. En möjlig förklaring till allt detta kan vara att man ägnat bara fyra inspelningsdagar åt hela operan; en betänkligt kort tid då verket har en komplexitet genom sin blandning av musikaliska och teatrala uttrycksformer.

Trots randkommentarer är inspelningen synnerligen välkommen. Fransk 1800-talsopera har ju levererat några av våra mest spelade operor, förutom *Faust* också *Carmen* och *Hoffmanns äventyr*, och alla cirkulerar de i mer eller mindre korrupta versioner, där varje regissör och dirigent tror sig veta vilken som är urversionen. Den här versionen presenteras just som en annorlunda *Faust* men hela tiden på en stabil grund av musikaliska källor och som sådan kan den tjäna som replipunkt för nya uttolkningar. *Faust* 1859 sätter också fokus på Charles Gounod och visar oss vilken formidabel teatertonsättare han var. Hans lite slitna eftermäle i det franska 1800-talet blir med detta rehabiliterat. ■ Anders Wiklund

JANÁČEK: DEN LISTIGA LILLA RÄVEN

Alder, Neil, Carlstedt, Gibson,
Stallmeister, Baldvinsson, m.fl.
Frankfurter Opern- und Museums-
orchester, Chor und Kinderchor der
Oper Frankfurt/Debus
Oehms Classics OC 982 [2 CD]

Distr: Naxos

En fabel för vuxna har den kallats, **Leoš Janáčeks** opera *Den listiga lilla räven* från 1924. Och även om den handlar om djur och natur så är det snarare människans relation till dem som verket kretsar kring. I centrum finns rävhonan Skarpöra som blir infångad av en skogsvaktare som tycker sig se TERNYKA, kvinnan han åtrår, i den lilla rävungen som han tar med sig hem. Men att ha ett vilt djur hemma är inte lätt och Skarpöra flyr. Till sist hittar hon en rävpartner som hon gifter sig med. I slutändan gifter sig TERNYKA med en tjuvskytt, som dödar Skarpöra för att ge rävpälsen till sin blivande fru. Skogsvaktaren lämnas med en djupare förståelse för naturens kretslopp av födelse och död.

Att Janáček baserade *Den listiga lilla räven* på en tecknad serie-strip i en dagstidning i Brno känns i librettot, som nästan är skissartat med hopp i tid och rum. Utifrån den tecknade serien skrev **Rudolf Těsnohlídek** en berättelse med bilder, som blev utgångspunkten för Janáčeks eget libretto. Även musikaliskt märks det episodiska uppbygget genom mellanspel, teman för olika karaktärer och generalpauser som skiljer scenerna åt.

Till skillnad från tidigare inspelningar, som ofta har haft en komisk touch, känns den här liveinspelningen från Frankfurtoperan våren 2016 mer allvarstygnd, vilket är uppfreskande då musiken är så lättsam i sig – ibland är det snudd på *Det susar i säven*. Här är det dock som om fabeln verkligen har mognat och blivit seriös. Instrumentellt är det fantastiskt välspelat av Frankfurtoperans orkester under **Johannes Debus** ledning.

Sångarna gör överlag fina insatser, med den brittiska sopranen **Louise Alder** som en självklar Skarpöra. Hon klarar av den mångsidiga rollen med stor säkerhet och bibehållen klang – det är riktigt listigt sjunget. Den brittiske barytonen **Simon Neal** gör även han en

välgrundad gestaltning av Skogsvaktaren, som får en hård och otäck framtoning. Nämnas bör även den åländska mezzosopranen **Jenny Carlstedt**, vars nyansrika stämma gifter sig väl med Alders skarpare sopran. Det är dock orkestern som är den största behållningen i den här inspelningen som tillsammans med de skickliga sångarna verkligen gör Janáčeks musik total rättvisa.

I vår ges möjlighet att se en låneproduktion av *Den listiga lilla räven* på Göteborgsoperan. **II** Bodil Hasselgren

SCHYMBERG AWARD. 2021

Anmäl dig senast 15/4 2020

Schymberg Award - en tävling för unga Nordiska operasångare i Hjärdis Schymbergs namn.

Du anmäler dig genom att skicka ett ljudprov senast 15/4 2020.

Final i Tonhallen Sundsvall tillsammans med Nordiska Kammarorkestern 27/2 2021

Mer information: www.schymbergaward.se

TIDSKRIFTEN OPERA

Tidskriften OPERA arrangerar i samarbete med resebyrå Your Next Tour en operaresa för OPERAs läsare i höst.

Mer information om resan och priser kommer i vårt aprilnummer.

HIGHLIGHT CONCERTS & JULIUS PRODUCTION PRESENTERAR

THE CROWN OF RUSSIAN BALLET

Den Ryska Nationalbaletten från
Moskva

Svansjön

”Balett på allra högsta nivå ...

En perfekt och gripande
föreställning!”

(Frankfurter Allgemeine)

”Charmig! Med skönhet!
Elegans! Gripande för unga
och vuxna – med ett ord:
förtrollande.”

(Neue Zürcher Zeitung)

Alla tiders populäraste balettklassiker

SVERIGETURNÉ MARS 2020

MALMÖ 1/3 - HALMSTAD 2/3 - VÄXJÖ 3/3 - KALMAR 4/3

GÖTEBORG 5/3 - ÖREBRO 6/3 - LINKÖPING 7/3 - NORRKÖPING 8/3

STOCKHOLM 9/3 - JÖNKÖPING 10/3 - NYKÖPING 11/3

JULIUS

WWW.JULIUSPRODUCTION.SE

JULIUS

Julius Production presenterar

Premiär 25 september 2020

Glada änkan

Nöjesteaterns Jubileumsoperett

Nöjesteatern Malmö

www.juliusproduction.se

JULIUS

NÖJESTEATERN
TEATER • RESTAURANG • FRISKOLA

dvd-tips

GLUCK: ORFEUS OCH EURYDIKE

*Korchak, Chuchman, Snouffer.
Orchestra of Lyric Opera Chicago/Bicket*

Regi och scenografi: John Neumeier
C Major 714308 [1 DVD]

Distr: Naxos
*Davies, Bevan, Bottone.
La Nuova Musica/Bates*

Pentatone PTC 5186805 [1 CD]

Distr: Naxos

Huvudrollen i **Glucks Orfeus och Eurydike** sjungs av sångare av de mest skilda röstarter, med undantag möjligen för koloratursopraner och djupa basar. Alla varianter kan på ena eller andra sättet motiveras av ivriga specialister. Till sist handlar det om lyssnarens tycke och smak och om den aktuella sångarens förmåga att övertyga oavsett röstläge.

På de här två nya inspelningarna gestaltas Orfeus av en counter-tenor, **Iestyn Davies**, respektive en hög tenor, närmast av det slag som i fransk barockopera kallas haute-contre, **Dmitry Korchak**. Och nog passar en hög mansröst klart bättre som Orfeus än en baryton eller en alt, även om man gärna förknippar Orfeus med legendariska sångare som Kathleen Ferrier och Kerstin Meyer. Just en hög tenor som Korchaks framstår för mig som det ideala röstläget för Orfeus. Eller är det kanske just Korchak som är så övertygande? Han går in för sin Orfeus med enastående lidelse och intensitet, samtidigt som rösten hela tiden har vackert lyriska kvaliteter. Jämför man med den briljante countertenoren Iestyn Davies, så sjunger denne ytterst sobert, men rösten blir ändå en aning gäll och mer opersonligt instrumentell än Korchaks.

Eurydike och Amor är utmärkta på båda inspelningarna, men jag sätter Korchaks partners **Andriana Chuchman** och **Lauren Snouffer** ett snäpp framför Davies **Sophie Bevan** och **Rebecca Bottone**.

Sångarna gör dvd-inspelningen till första rekommendation, men med orkestrarna är det tvärtom. I dvd-upptagningen från Chicago spelar en ensemble ur Lyric Operas orkester under den erfarne

barockspecialisten **Harry Bicket**, och spelet är högklassigt – men med moderna instrument. Den Londonbaserade La Nuova Musica under **David Bates** kan å andra sidan med sina tidstroga instrument skapa ett mer subtilt klangsamarbete med sångarna. Även om denna klang är sprödare så är den i gengäld mer sensuell. Och ska man dansa på de saligas ängder ska det vara till tonerna av en traversflöjt och inte en modern tvärflöjt!

I Chicago framför man verket i Parisversionen från 1774, alltså på franska och med Orfeus virtuosa slutaria i första akten, medan man i London föredrar den kortare Wienversionen från 1762 på italienska (fast cd:n har faktiskt en speltid på mer än 88 minuter).

Dvd-versionen har ju också en visuell sida, och för regi och scenografi står den berömde koreografen **John Neumeier**. Baletten står också i centrum så till den grad att Orfeus själv är koreograf. Under uvertyren ser vi honom repetera en balett uppenbarligen baserad på Böcklins ikoniska målning Dödens ö. Eurydike är hans prima ballerina, men en egensinnig dam, som både kommer för sent och nonchalerar sin make koreografen. Gräl utbryter, och Eurydike stormar iväg. Vi ser hur hon ilsket kör iväg i sin bil för att strax omkomma när hon kör in i ett träd. Det är en stark öppning men fortsättningsvis blir scenen betydligt mer abstrakt, dominerad av kalla färger och spegelväggar. Andra aktens demondanser är nog så expresiva, annars är balettens agerande avmätt dekorativt.

Den emotionella temperaturen hålls uppe nästan enbart av de tre lysande sångarna, den lidelsefulle Dmitry Korchak, Lauren Snouffers varmt charmfulla Amor i kavaj och jeans och Andriana Chuchmans sköna och temperamentsfulla Eurydike. ■ Lennart Bromander

URPREMIÄR 17 JULI 2020

ZEBRAN

PÅ VADSTENA SLOTT

NY OPERA AV
TEBOGO MONNAKGOTLA
OCH KERSTIN PERSKI

VADSTENA-AKADEMIEN.ORG
BILJETTER FRÅN 1 APRIL

NORDISK PREMIÄR FÖR

MÅNDAG HELA VECKAN

GROUNDHOG DAY THE MUSICAL

Book by DANNY RUBIN Music & Lyrics by TIM MINCHIN

PREMIÄR
27 FEB

GÖR EN KULTURRESA
TILL VÄRMLAND!

Kulturpaketet Från 1.290:-/natt.
Läs mer på wermlandopera.com

EST. 1975
**WERMLAND
OPERA**
CONCERT OPERA MUSICAL

ANNONSÖRER I DETTA NUMMER

Drottningholms Slottsteater | Favoritresor
Folkoperan | GöteborgsOperan
Härnösands folkhögskola
Julius Production AB | Kungliga Operan
Malmö Live Konserthus AB | Malmö Opera
NorrlandsOperan | Scenkonst Västernorrland
Vadstena-Akademien | Wermland Opera
Your Next Tour AB

Ansök senast 16 mars!

OPERASTUDION

KAPELLSBERG

Förberedande studier till operahögskolor i Sverige och utomlands

Möjlighet till deltidstudier med individuell kursplan

Läs mer och ansök: operastudion.hfs.se

KUNGLIGA OPERAN

operan.se

Bilj. tfn: 08-791 44 00

Bizet **Carmen**: 29/2, 2/3.Mozart **Figaros bröllop**: 6, 9, 11, 17, 19, 24, 26/3.Wagner **Valkyrian**: 7 nypremiär, 14, 21, 28/3, 1, 5, 10, 13/4.Bernstein **Candide**: 13, 16, 18, 20, 23/3, 7, 15, 22/4, 2, 5, 8/5.Tjajkovskij **Jolanta**: 25 premiär, 29/4, 3, 9, 12, 14, 18/5.Puccini **Flickan från Västern**: 22 nypremiär, 26, 29/5, 1, 4, 7/6.Verdi **Aida**: 31/5, 2, 5, 10/6.**WERMLAND OPERA**

wermlandopera.com

Bilj. tfn: 054-21 03 90

Minchin **Måndag hela veckan**

(musikal): 27 premiär, 29/2, 1, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29/3, 1, 2, 3, 4, 22, 23, 24, 25, 26, 29/4, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17/5.

GÖTEBORGSOPERAN

opera.se

Bilj. tfn: 031-13 13 00

Bart **Oliver** (musikal): 21, 22, 28, 29/2, 4, 14, 18, 20, 21, 27, 28, 31/3, 3, 11, 15, 17, 23, 24, 25, 26/4.Puccini **La Bohème**: 23, 27/2, 1, 13, 22, 26/3, 1/4.Nadja Boulanger **La ville morte**: 8/3 konsertant framförande.Mozart **Così fan tutte**: premiär 14/3 i Skövde, sedan på turné och på Göteborgsoperans lilla scen t.o.m. 19/5.Janáček **Den listiga lilla räven**: 4 premiär, 9, 18, 21/4.Puccini **Tosca**: 8 nypremiär, 10, 22, 24, 27, 29, 31/5.**FOLKOPERAN**

folkoperan.se

Bilj. tfn: 08-616 07 50

Turnage **Coraline**: 22, 23, 26, 27, 29/2, 1, 4, 5, 7, 8/3.**MALMÖ OPERA**

och musikteater

malmoopera.se

Bilj. tfn: 040-20 85 00

Offenbach **Orfeus i underjorden**: 21, 26/2, 1, 3, 6, 15, 29/3, 1, 15, 17, 25/4, 2, 8, 10/5.Manken **Skönheten och odjuret** (musikal): 22, 23, 28, 29/2, 7, 8, 13, 14, 21, 22/3, 2, 3, 18, 19, 24, 29, 30/4.Britten **En midsommarnattsdröm**: 27 premiär, 31/3, 16, 26, 28/4, 3, 9, 17, 19, 21, 30/5.**NORRLANDSOPERAN**

norrlandsoperan.se

Bilj. tfn: 090-15 43 47

Mozart **Don Giovanni**: 12 premiär, 14, 18, 20, 22, 24, 26, 28/3. På turné i samarbete med Riksteatern: 6, 7/4 (Östersund), 22, 23/4 (Härnösand), 27, 28/4 (Sundsvall).

Boka dina annonser via vår samarbetspartner!

Nr 2/2020 utkommer den 27 april och bokningsstoppet är satt till den 31 mars.

Anders Jeppsson,
anders@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
Birger Jarlsgatan 110
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 76.
www.sb-media.se

SWARTLING & BERGSTROM MEDIA

22/2 ORFEUS I UNDERJORDEN

Offenbach. D: T Ringborg. Vanberg, Söderberg, Inderhau, Falkman, Streijffert, Hamrin, Ek, Lyrén. Från premiären 14/2, Malmö Opera.

29/2 BERWALDHALLEN 40 ÅR – PÅ SICILIEN OCH PAJAZZO

D: Harding. **Mascagni:** Marrocu, Piunti, Zilio, Arancam, Gallo. Konsertant framförande 2012, Berwaldhallen.

Leoncavallo: Focile, Arancam, Park, Maltman, Mastromarino. Konsertant framförande 2010, Berwaldhallen.

7/3 COSÌ FAN TUTTE

Mozart. D: Bicket. Car, Malfi, Stober, Bliss, Pisaroni, Finley. Direktsändning från Metropolitanoperan, New York.

8/3 LA VILLE MORTE

N Boulanger. D: Helsing. Karnéus, Paulsson, Pettersson, Ljungqvist, Salavei. Direktsändning av ett konsertant framförande på Göteborgsoperan.

14/3 MANON

Massenet. D: Benini. Oropesa, Fabiano, Artur Ruciński, Polegato. Föreställning 26/10 2019, Metropolitanoperan, New York.

21/3 ORFEO

Monteverdi. D: Mortensen. Maullion, Lund-Tonnesen, Larsson, Cold, Bergström. Föreställning 14/3, Det Kongelige Teater, Köpenhamn.

28/3 WERTHER

Massenet. D: Nézet-Séguin. Beczata, DiDonato, Morley, Dupuis, Opie. Direktsändning från Metropolitanoperan, New York.

4/4 DEN LISTIGA LILLA RÄVEN

Janáček D: Burstedt. Risberg, Paulsson, Å Zetterström, Almgren. Direktsändning från premiären på Göteborgsoperan.

11/4 EN MIDSOMMARNATTSDRÖM

Britten. D: Bihlmaier. Ainslie, Einarsdottir, Bang, Durán, Semmingsen, Engdahl, Thimander, Streijffert. Från premiären 27/3, Malmö Opera.

18/4 SIMON BOCCANEGRA

Verdi. D: Rizzi. Álvarez, Pérez, Calleja, Azizov, Beloselskij. Direktsändning från Metropolitanoperan, New York.

25/4 JOLANTA

Tjajkovskij. D: Solyom. Sjtjeglova, Isajev, Gyngazov, Schwartz, Annmo, Eleby, Leoson, Holmberg, Rudström. Direktsändning från premiären på Kungliga Operan, Stockholm.

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

29/2 AGRIPPINA

Händel. D: Bicket. R: McVicar. Rae, DiDonato, Lindsey, Davies. Direktsändning från Metropolitan, New York.

14/3 DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN

Wagner. D: Gergiev. R: Girard. Nikitin, Kampe, Fujimura, Skorokhoduv. Direktsändning från Metropolitan, New York.

11/4 TOSCA

Puccini. D: De Billy. R: McVicar. Nettekko, Jadge, Volle. Direktsändning från Metropolitan, New York.

9/5 MARIA STUARDA

Donizetti. D: Benini. R: McVicar. Damrau, Barton, Costello, Pertusi. Direktsändning från Metropolitan, New York.

Joyce DiDonato som Agrippina, Metropolitan

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

Att marknadsföra en opera-
uppsättning är en hel vetenskap.
När den fria operagruppen
Stockholms Musik Dramatiska
Ensemble (SMDE) satte upp
Sergej Prokofjevs burleska opera

Kärleken till de tre apelsinerna 1983 sponsrades
man av Arla, som gjorde reklam för sin apelsinjuice. Då var detta något alldeles nytt.

Det finns många skruvade exempel på hur
man använt sig av olika marknadsföringstrick för att nå en
ny publik.

Nu frågar sig Folkoperans marknadsavdelning, tillsammans
med reklambyrån McCann: Hur kan broccoli locka barn att gå
på opera? Marknadsförarna anser att opera ofta är en underhåll-
ningsform för en mer mogen publik. Men är opera verkligen
underhållning (på tyska Vergnügungstheater), frågar sig
Frun. Folkoperan utmanar ständigt med nya, okonventionella
lösningar i sin marknadsföring, den här gången en liten film
som vänder sig till den yngre publiken. Den nu aktuella upp-
sättningen av *Coraline* är en äventyrsopera för hela familjen
som bygger på **Neil Gaimans** fantasyhistoria och som kompo-
nerats till opera av **Mark-Anthony Turnage**. Teatern anser sig
veta att opera sällan är ett förstahandsval för barn och ungdomar,
vilket här ledde till ett annorlunda grepp – broccolimetoden.

Folkoperan kände att de måste angripa den nya målgruppen
från ett annat håll för att visa att opera också innehåller
humor och spänning. Samtidigt vill man att barnen ska
uppleva att det är deras eget val. Så nu har man gett föräldrarna
ett verktyg för att få sina barn att välja opera och något de
annars vanligtvis inte heller väljer, nämligen broccoli. Inför
premiären i mitten av februari valde man, genom kampanjen
Broccoli vs Opera, att instruera föräldrarna hur de kan utmana
sina barn med broccolimetoden. Om det är Folkoperan som
förser föräldrakollektivet med näringsrik broccoli framgick inte
av pressmeddelandet.

Fast Frun tycker att det hela låter pekfingeraktigt. I hennes
barndom fanns knappt broccoli på menyn, men hon minns sin
aversion mot brysselkål till söndagssteken. Om man försökt få
henne att bli intresserad av opera via brysselkål, ja, då hade hon
slagit bakut och knappast blivit operadiggare.

”Mein lieber Schwan” sjunger svanriddaren Lohengrin när han
anländer till Brabant i första akten i Wagners romantiska opera.
En uppsättning av verket hade reprispremiär i mitten av januari
på Wiener Staatsoper med roll- och scendebuterande **Cornelia
Beskow** som Elsa, det gick bra enligt de fina recensionerna som
Frun har läst.

Reprispremiären blev dock lite skakigare än väntat eftersom
huvudrollsinnehavaren, tenoren **Piotr Beczala**, blev akut
sjuk. Med mycket kort varsel skulle **Klaus Florian Vogt** rädda
reprispremiären. Men nu bar det sig inte bättre än att han
befann sig i München, där kraftig dimma gjorde att det inte
gick att flyga till Wien, så han satte sig i sin sportbil och körde
i sporrsträck. Han anlände med minsta möjliga marginal innan
ridån gick upp, men först ville dirigenten **Valerij Gergiev** prata
med honom och gå igenom ett par trickiga ställen i partituret,
vilket gjorde att man kom igång drygt tio minuter för sent.
Vogt var tydligen kolugn, han sjöng rollen vid premiären 2014
och även vid en tidigare repris. Här hade inte den berömde
Lohengrin-uttolkaren **Leo Slezaks** kommentar hjälpt när han
missade svanen vid avskedet i slutet av operan: ”Bitt schön,
Sie da, wann geht der nächste Schwan?” :||

Klaus Florian Vogt och Cornelia Beskow i Lohengrin på Wienoperan

Glyndebournes uppsättning

EN MIDSOMMAR- NATTSDRÖM

Benjamin Britten's
opera i Peter Halls
trollbindande version

PREMIÄR 27 MARS

BILJETTER
malmoopera.se • • 040-20 85 00

© Glyndebourne Production Ltd • Foto: Robert Workman

MALMÖ OPERA

Opera av Puccini

LA BOHÈME

En gång var vi alla odödliga.

"Bjuder på magi" DN

"Tårfyllt vackert" SR Kulturnytt

Dirigent Karen Kamensek/
Henrik Schaefer
Regi Max Webster
Spelas t.o.m. 1 april

Köp biljetter och boka bord i GöteborgsOperans
Restaurang 031-13 13 00. www.opera.se

En del av VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

GÖTEBORGS
OPERAN